

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015-2022

Názov	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015-2022
Územné vymedzenie	Obec Krížovany, okres Prešov
Územný plán obce/VÚC	nie/ áno
Schválený	nie/ 22.06.2004
Dátum schválenia	
Dátum platnosti do	
Verzia	1.0
Publikovaný verejne	

Obsah

Použité skratky	4
Úvod.....	5
Metodika a zámer spracovania	6
Zapojenie verejnosti do prípravy programu a pracovné skupiny	6
Zhrnutie východiskových koncepčných dokumentov	8
Operačné programy v rokoch 2014 - 2020 a možnosti využitia pre realizáciu programu	9
Analytická časť	16
Vyhodnotenie realizovaných projektov/predchádzajúceho PHSR.....	16
Analýza vnútorného prostredia	18
Analýza silných a slabých stránok územia.....	29
Analýza vonkajšieho prostredia	30
Základná charakteristika	30
Obyvateľstvo.....	30
Migračné saldo	31
Trh práce	31
Priemerná nominálna mesačná mzda	33
Priame zahraničné investície.....	33
Hrubý domáci produkt	33
Zhrnutie analýzy vonkajšieho prostredia	34
Vzťah obce a prioritných osí rozvoja územia Slovenska.....	34
Obec ako člen mikroregiónu, združenia obcí a euroregiónov	36
Analýza príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia	36
SWOT analýza	38
Identifikácia kritických oblastí rozvoja.....	39
Strategická časť.....	41
Základné východiská pre definovanie stratégie	41
Vízia	42
Formulácia a návrh stratégie	42
Prioritné oblasti	44
Globálne ciele.....	45
Tematické/horizontálne ciele	45
Zhrnutie strategickej časti	46
Programová časť	46
Plánované opatrenia a projekty	47
Ukazovatele výsledkov a dopadov	48
Realizačná časť	49

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie programu	50
Komunikačná stratégia	51
Systém monitorovania a hodnotenia	52
Akčný plán, vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov	55
Finančná časť	55
Indikatívny finančný plán.....	55
Zdroje a model viaczdrojového financovania opatrení a projektov	56
Kritéria pre výber projektov	56
Záver	58
Autori.....	60
Použitá literatúra	60
Prílohy	61

Použité skratky

CR – cestovný ruch

ČOV – čistiareň odpadových vôd

EÚ – Európska únia

EŠIF – Európske štrukturálne a investičné fondy

HDP – hrubý domáci produkt

CHKO – Chránená krajinná oblasť

IBV – individuálna bytová výstavba

IKT - informačno-komunikačné technológie

IROP – Integrovaný regionálny operačný program

ITMS – Informačný monitorovací systém

IÚS – Integrovaná územná stratégia

KURS – Koncepcia územného rozvoja Slovenska

MAS – miestna akčná skupina

NFP – nenávratný finančný prostriedok

N/A – z anglického jazyka (not available, not applicable) vo význame „nie je dostupné“ resp. „nebude využité“.

NSRR – Národná stratégia regionálneho rozvoja

NUTS – Z francúzskeho jazyka (Nomenclature des unités territoriales statistiques), skratka pre normalizovanú klasifikáciu územných celkov na Slovensku pre potreby štatistického úradu a Eurostatu.

OcÚ – Obecný úrad

OcZ – Obecné zastupiteľstvo

OP – Operačný program

PHRSRO – Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce

PKS – parita kúpnej sily

PSK – Prešovský samosprávny kraj

PZI – priame zahraničné investície

SEA – Z anglického jazyka (strategic environmental assessment) vo význame strategické environmentálne hodnotenie, strategické posudzovanie vplyvov na životné prostredie.

SR – Slovenská republika

ŠFRB – Štátny fond rozvoja bývania

ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky

SWOT – Analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození

UPSVAR – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

VÚC – vyšší územný celok

ZMOS – Združenie miest a obcí Slovenska

Úvod

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 (ďalej ako „program“) spolu s územným plánom je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy, ktorý vychádza z poznania situácie a konkrétnych potrieb obyvateľov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov v území. Program formuluje svoju predstavu o budúcnosti spolu s činnosťami a projektmi na jej zabezpečenie. Program takisto koncepčne, systémovo analyzuje a určuje budúcnosť rozvoja spolu s činnosťami, investičnými projektmi so zdrojovým krytím na jej zabezpečenie.

Program je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskeho, environmentálneho a sociálneho rozvoja obce stanovuje jeho strategické ciele a priority rozvoja. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania rozvoja obce. Je to program cielených opatrení, navrhnutý pre oživenie sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja obce, ktorý na základe výsledkov ročného hodnotenia bude priebežne aktualizovaný a dopĺňovaný.

Program je strategickým rozvojovým dokumentom s cieľom dosiahnuť rast životnej úrovne na území obce a priľahlého regiónu. Je to program cielených opatrení na stimuláciu ekonomického a sociálneho rozvoja obce, ktorého cieľom je navrhnuť systematickú a funkčne trvalo udržateľnú rozvojovú stratégiu, zameranú na realizáciu hospodárskeho, environmentálneho a sociálneho rozvoja obce pri rešpektovaní globálnych cieľov regionálneho vývoja, resp. štátnej regionálnej politiky a európskej politiky súdržnosti.

Pôsobnosť obce pri podpore regionálneho rozvoja definuje § 12 zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja nasledovne:

- a) analyzuje a hodnotí úroveň rozvoja svojho územia a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,
- b) zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce, pravidelne ho monitoruje a každoročne vyhodnocuje jeho plnenie, zabezpečuje súlad programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce s územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis,
- c) spolupracuje s vyšším územným celkom, na území ktorého sa obec nachádza, na príprave a realizácii programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku a na účely evidencie poskytuje vyššiemu územnému celku program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce,
- d) podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3, v spolupráci s ministerstvom a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí sa nachádzajú na území obce,
- e) vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev,
- f) spolupracuje s ďalšími obcami, regiónmi a územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy,
- g) podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj obce.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 napĺňa všetky body uvedeného § 12 zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.

Metodika a zámer spracovania

Postup spracovania programu bol realizovaný plne v súlade s Metodikou na vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce, ktorú vyhotovila pracovná skupina zriadená Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky s cieľom zjednotiť proces spracovávanía programu a jeho obsah podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z. z.

V úvodnej fáze tvorby programu vedenie obce rozhodlo o spôsobe jeho spracovania a zostavilo riadiaci tím pre jeho tvorbu. Obecným zastupiteľstvom obce Krížovany bol dňa 28.09.2016 uznesením č.36/2016 schválený Zámer spracovania Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022. Ten zadefinoval základné postupy spracovania programu a plánovaný harmonogram prác. Na základe výsledkov verejného obstarávania bol vybraný externý spracovateľ programu. O zámere a začiatku spracovania programu bola verejnosť informovaná prostredníctvom webovej stránky a úradnej tabule obce. Samotné práce na programe začali v júli 2016 a postupovali podľa nasledujúceho harmonogramu.

Tabuľka č. 1: Harmonogram prípravy programu

Termín	VIII	IX	X
Úvod			
Analytická časť			
Strategická časť			
Programová časť			
Realizačná časť			
Finančná časť			
Záver			

Zdroj: Obec Krížovany, 2016

Vypracovanie dokumentu plne rešpektovalo princíp partnerstva a program bol vypracovaný participatívnym spôsobom so zapojením zamestnancov obce, poslancov OcZ, externých odborníkov a širokej verejnosti. Externým dodávateľom bola firma Diervilla, spol. s r. o., ktorá zodpovedala za metodické vedenie, facilitáciu a zostavenie finálneho dokumentu. Na to využívala vstupy troch zriadených pracovných skupín pre hospodársku, sociálnu oblasť a environmentálnu oblasť. Skupiny sa skladali so zástupcov samosprávy, súkromného sektora, mimovládneho sektora a občanov obce, ktorí prejavili záujem zapojiť sa do činnosti pracovných skupín. Rokovania pracovných skupín boli verejné. Čiastkové výstupy programu boli počas celej doby spracovania dostupné na webovej stránke obce a na úradnej tabuli s možnosťou pripomienkovania zo strany verejnosti.

Zapojenie verejnosti do prípravy programu a pracovné skupiny

Obec sa snažila zapojiť verejnosť viacerými spôsobmi do prípravy a spracovania programu. V prvej fáze boli občania prostredníctvom obecného rozhlasu vyzvaní, aby sa zapojili do práce vytvorených pracovných skupín. Tie boli počas celej doby prípravy programu otvorené každému, kto mal záujem sa zapojiť. Rokovania pracovných skupín boli verejné. Pracovné skupiny boli nosnou časťou spracovávanía programu. Zabezpečovali zber dát, ich verifikáciu, diskutovali o potrebách obce a zámeroch na odstránenie hlavných bariér a problémov jej rozvoja. Okrem diskusie bol častou metódou aj brainstorming. Okrem toho riadiaci tím a externý dodávateľ realizovali množstvo stretnutí s kľúčovými ľuďmi aktívnymi v obci a v širšom okolí s cieľom zapracovať ich rozvojové zámery do programu.

Záverečný dokument bol pred jeho samotným schválením Obecným zastupiteľstvom ešte prezentovaný na webovom sídle obce, kde bola možnosť ešte pripomienkovať dokument a zapracovať do neho záverečné návrhy.

Program a jeho čiastkové spracované časti boli zverejňované na webovom sídle obce, boli k dispozícii vo vytlačenej forme na obecnom úrade a informácia o zverejňovaní rozpracovaných dokumentoch a ich dispozícii bola uverejňovaná na úradnej tabuli obce. Súčasne boli občania pravidelne informovaní o procese spracovania prostredníctvom obecného rozhlasu.

Tabuľka č. 2: Zoznam členov riadiaceho tímu a pracovných skupín

RIADIACI TÍM:	MENO	FUNKCIA	INŠTITÚCIA
koordinátor	Cyril Harničár	starosta	obec
člen	Mária Ondusková	zástupkyňa starostu	obec
člen	Marta Tomková	pracovníčka obce	obec
Pracovná skupina č.1 (ekonomická):			
koordinátor	Cyril Harničár	starosta	obec
člen	Marta Tomková	pracovníčka obce	obec
člen	Štefan Tobiaš	poslanec	obec
Pracovná skupina č.2 (sociálna):			
koordinátor	Cyril Harničár	starosta	obec
člen	Anna Konečná	poslankyňa OcZ	obec
člen	Mgr. Ľuboslava Vašková	poslankyňa OcZ	obec
Pracovná skupina č.3 (environmentálna):			
koordinátor	Cyril Harničár	starosta	obec
člen	Antónia Amrichová	poslankyňa OcZ	obec
člen	Mária Ondusková	zástupkyňa starostu	obec

Zdroj: Obec Krížovany, 2016

Do spracovania a pripomienkovania programu boli zahrnutí všetci socioekonomickí partneri aktívni v obci. Ich prehľad ako aj ich návrhy rozvojových projektov sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 3: Účastníci programu

Účastníci	Pôsobenie a priority záujmu	Plánované projektové aktivity
Rímskokatolícka cirkev, farnosť Krížovany	cirkevná a pastoračná činnosť	obnova kostola a zvonice
Marek Amrich	poľnohospodárska výroba	nákup novej poľnohospodárskej techniky a modernizácia hospodárskych objektov
Čech Anton	poľnohospodárska výroba	nákup novej poľnohospodárskej techniky a modernizácia hospodárskych objektov
KARPATOVKA, s.r.o.	poľnohospodárska výroba	nákup novej poľnohospodárskej techniky a modernizácia hospodárskych objektov
Pozemková spoločnosť - les Bubon Krížovany	lesnícka prvovýroba	nákup lesníckej techniky a investície do оздpavných opatrení
Dobrovoľný hasičský zbor Krížovany	pôsobenie v oblasti protipožiarnej prevencie, protipožiarne zásahy, organizácia a účasť na súťažiach, reprezentácia obce	rekonštrukcia hasičskej zbrojnice, nákup novej techniky

Zdroj: Obec Krížovany, 2016

Zhrnutie východiskových koncepčných dokumentov

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 bol spracovaný v súlade s ďalšími miestnymi, regionálnymi, národnými i európskymi koncepčnými a strategickými dokumentmi.

Na miestnej a regionálnej úrovni program vychádza z:

- Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Krížovany na obdobie 2008 – 2015,
- viacročného rozpočtu obce na roky 2015 - 2017,
- Programu odpadového hospodárstva obce,
- Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014 -2020,
- Stratégie rozvoja Miestnej akčnej skupiny SKALA,
- Územného plánu veľkého územného celku Prešovského kraja – zmeny a doplnky z roku 2009,
- Regionálnej inovačnej stratégie 2015 – 2020.

Na národnej a európskej úrovni boli zohľadnené priority Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR, ako aj jej vízia regionálneho rozvoja na Slovensku: „Slovensko sa má stať krajinou s vysokou kvalitou života všetkých občanov. Každý región bude využívať svoje danosti v prospech svojho udržateľného hospodárskeho, sociálneho, environmentálneho a územného rozvoja, a tým aj Slovenskej republiky, ako vyspelého, hospodársky, politicky a sociálne súdržného členského štátu Európskej únie“.

Program tiež vychádza aj zo stratégie Európa 2020, ktorej cieľmi sú:

- inteligentný rast: vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii,
- udržateľný rast: podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje,
- inkluzívny rast: podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť.

Tematické ciele Stratégie Európa 2020:

- posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií,
- zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality,
- zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov a poľnohospodárskeho sektora (v prípade EPFRV) a sektora rybného hospodárstva a akvakultúry (v prípade EFNRH),
- podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch,
- podpora prispôsobovania sa zmenám klímy, predchádzania a riadenia rizík,
- ochrana životného prostredia a presadzovanie efektívneho využívania zdrojov,
- podpora udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach,
- podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily,
- podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe,
- investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania,
- zvyšovanie inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy.

Vzhľadom na absenciu vlastných investičných zdrojov program je predovšetkým previazaný so sektorovými operačnými programami vypracovanými na základe Partnerskej dohody Slovenskej republiky na roky 2014-2020 (pre účinné a efektívne využívanie prostriedkov Európskych

štrukturálnych a investičných fondov za účelom dosahovania cieľov stratégie Európa 2020), ako aj s Národnou stratégiou regionálneho rozvoja SR (schválenou uznesením Vlády SR č. 222 zo 14. mája 2014) a Koncepciou územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001).

Operačné programy v rokoch 2014 - 2020 a možnosti využitia pre realizáciu programu

Slovensko bude čerpať Európske štrukturálne a investičné fondy v rokoch 2014-2020 (ďalej len „EŠIF“) prostredníctvom 6 základných operačných programov:

- Integrovaný regionálny operačný program,
- Operačný program Ľudské zdroje,
- Operačný program Kvalita životného prostredia,
- Operačný program Integrovaná infraštruktúra,
- Operačný program Výskum a inovácie,
- Operačný program Efektívna verejná správa.

Samostatným režimom sa budú riadiť programy, ktoré sú implementované na základe špecifických usmernení Európskej komisie:

- Technická pomoc,
- Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020,
- Program cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Poľsko – Slovensko.

Možnosti získať externé zdroje na financovanie rozvojových projektov obce sú v tomto programovom období nasledovné.

Integrovaný regionálny operačný program

Prioritná os č. 1: Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch

Investičná priorita č. 1.1: Posilnenie regionálnej mobility prepojením sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T vrátane multimodálnych uzlov.

Špecifický cieľ č. 1.2.2: Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb.

Prioritná os č. 2: Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám

Investičná priorita č. 2.1: Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné.

Špecifický cieľ č. 2.1.1: Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú (poskytovanú na komunitnej úrovni).

Špecifický cieľ č. 2.1.2: Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom zlepšenia dostupnosti ku kvalitným službám v integrovanej primárnej zdravotnej starostlivosti.

Špecifický cieľ 2.1.3: Modernizovať infraštruktúru ústavných zariadení poskytujúcich akútnu zdravotnú starostlivosť, za účelom zvýšenia produktivity a zlepšenia dostupnosti ku kvalitným zdravotníckym službám.

Investičná priorita č. 2.2: Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry.

Špecifický cieľ č. 2.2.1: Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl.

Špecifický cieľ č. 2.2.2: Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl.

Špecifický cieľ č. 2.2.3: Zvýšenie počtu žiakov stredných škôl na odbornom výcviku.

Prioritná os č. 3: Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch

Investičná priorita č. 3.1: Podpora rastu priaznivého pre zamestnanosť, a to rozvíjaním vnútorného potenciálu ako súčasti územnej stratégie pre konkrétne oblasti vrátane konverzie upadajúcich priemyselných regiónov a posilnenia prístupnosti a rozvoja špecifických prírodných a kultúrnych zdrojov.

Špecifický cieľ č. 3.1: Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom sektore prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu a netechnologických inovácií.

Prioritná os č. 4: Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie

Investičná priorita č. 4.1: Podpora energetickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie a využívania energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach vrátane verejných budov a v sektore bývania.

Špecifický cieľ č. 4.1: Zvýšenie energetickej efektívnosti budov na bývanie.

Investičná priorita č. 4.2: Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec týchto požiadaviek.

Špecifický cieľ č. 4.2.1: Zvýšenie dostupnosti zdrojov podzemných vôd pre zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou.

Prioritná os č. 5: Miestny rozvoj vedený komunitou

Investičná priorita č. 5.1: Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou.

Špecifický cieľ č. 5.1.1: Zvýšenie kapacít pre miestny rozvoj vedený komunitou.

Špecifický cieľ č. 5.1.2: Zvýšenie tvorby pracovných miest rozvojom podnikania a inovácií na miestnej úrovni.

Špecifický cieľ č. 5.1.3: Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach.

Operačný program Ľudské zdroje

Tento operačný program vychádza z Národného programu reforiem SR, ktorý definuje opatrenia na posilňovanie ekonomického rastu a zamestnanosti Slovenskej republiky. V oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začlenenia boli pre Slovenskú republiku zadefinované nasledujúce ciele:

- zlepšiť kvalitu základného vzdelávania, najmä zvýšením úrovne znalostí a zručností žiakov na priemerný počet bodov 505 v prieskume OECD – PISA 2018,
- dosiahnuť, aby najmenej 40% ľudí vo veku 30 – 34 rokov malo ukončené vysokoškolské alebo ekvivalentné vzdelanie,
- udržať podiel ľudí, ktorí predčasne ukončujú školskú dochádzku, pod 6% do roku 2020,
- zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov na 72% do roku 2020,
- znížiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením na 17,2% do roku 2020.

Prioritná os 1: Vzdelávanie

Investičná priorita 1.1: Zvyšovanie významu trhu práce v oblasti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, uľahčovanie prechodu od vzdelávania k zamestnanosti a zlepšovanie systémov odborného vzdelávania a prípravy a ich kvality, a to aj prostredníctvom mechanizmov na predvídanie zručností, úpravy učebných plánov a vytvárania a rozvoja systémov vzdelávania na pracovisku vrátane systémov duálneho vzdelávania a odborného vzdelávania.

Špecifický cieľ 1.1.1: Zvýšiť kvalitu vzdelávania na ZŠ a SŠ reflektujúc potreby trhu práce s dôrazom na podporu odborného vzdelávania a prípravy.

Investičná priorita 1.3: Zlepšenie rovnakého prístupu k celoživotnému vzdelávaniu pre všetky vekové skupiny v rámci formálneho, neformálneho a bežného vzdelávania, zvyšovanie vedomostí, zručností a spôsobilostí pracovnej sily a podpora flexibilných spôsobov vzdelávania prostredníctvom usmerňovania pri výbere povolania a potvrdzovania nadobudnutých kompetencií.

Špecifický cieľ 1.3.1: Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácie.

Špecifický cieľ 1.3.2: Zlepšiť profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov na všetkých stupňoch škôl vrátane prípravy na povolanie pedagóga.

Prioritná os 2: Zamestnanosť

Investičná priorita 2.1: Prístup uchádzačov o zamestnanie a neaktívnych osôb k zamestnaniu vrátane dlhodobo nezamestnaných a osôb, ktoré sú vzdialené od trhu práce, ako aj miestne iniciatívy v oblasti zamestnávania a podpora mobility pracovnej sily.

Špecifický cieľ 2.1.1: Zvýšiť zamestnanosť, zamestnatelnosť a riešiť nezamestnanosť s osobitným dôrazom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnuté osoby.

Špecifický cieľ 2.1.2: Zvýšiť zamestnanosť podporou tvorby pracovných miest, mobility pre získanie zamestnania, adaptability zamestnancov a podnikov, podporou udržateľnej samostatnej zárobkovej činnosti, začínajúcich podnikov a poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach.

Investičná priorita 2.2 Trvalo udržateľná integrácia mladých ľudí, najmä tých, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunít, vrátane vykonávania systému záruk pre mladých ľudí.

Špecifický cieľ 2.2.1: Zvýšiť zamestnanosť, zamestnatelnosť a účasť mladých ľudí, najmä NEET, na trhu práce.

Investičná priorita 2.3: Rovnosť medzi mužmi a ženami vo všetkých oblastiach vrátane v oblasti prístupu k zamestnaniu, kariérnemu postupu, zosúladenia pracovného a súkromného života a presadzovania rovnakej odmeny za rovnakú prácu.

Špecifický cieľ 2.3.1: Zlepšením podmienok pre zosúladenie pracovného a rodinného života zvýšiť zamestnanosť osôb s rodičovskými povinnosťami, najmä žien.

Špecifický cieľ 2.3.2: Znížiť horizontálnu a vertikálnu rodovú segregáciu na pracovnom trhu a v príprave na povolanie.

Investičná priorita 2.4: Modernizácia inštitúcií trhu práce, ako sú verejné a súkromné služby zamestnanosti, zlepšenie prispôsobenia sa potrebám trhu práce, vrátane opatrení zameraných na zlepšenie nadnárodnej pracovnej mobility, ako aj programov mobility a lepšej spolupráce medzi inštitúciami a príslušnými zainteresovanými stranami.

Špecifický cieľ 2.4.1: Zvýšiť kvalitu a kapacity verejných služieb zamestnanosti na zodpovedajúcu úroveň v nadväznosti na meniace sa potreby a požiadavky trhu práce, nadnárodnú pracovnú mobilitu, a zvýšiť účasť partnerov a súkromných služieb zamestnanosti na riešení problémov v oblasti zamestnanosti.

Prioritná os 3: Sociálne začlenenie

Investičná priorita 3.1: Aktívne začlenenie, a to aj s cieľom podporovať rovnaké príležitosti a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnatelnosti

Špecifický cieľ 3.1.1: Zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb v spoločnosti.

Špecifický cieľ 3.1.2: Prevencia a eliminácia všetkých foriem diskriminácie.

Investičná priorita 3.2: Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu.

Špecifický cieľ 3.2.1: Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť.

Špecifický cieľ 3.2.2: Zlepšenie dostupnosti ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti prostredníctvom šandardizácie klinických postupov a postupov pre výkon prevencie.

Prioritná os 5: Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít

Investičná priorita 5.1: Poskytovanie podpory fyzickej, ekonomickej a sociálnej regenerácie zanedbaných komunít v mestských a vidieckych oblastiach.

Špecifický cieľ 5.1.1: Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania.

Špecifický cieľ 5.1.2: Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve.

Operačný program Kvalita životného prostredia

Globálnym cieľom OP Kvalita životného prostredia je podporiť trvalo udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov, zabezpečujúce ochranu životného prostredia, aktívnu adaptáciu na zmenu klímy a podporu energeticky efektívneho nízkouhlíkového hospodárstva.

Prioritná os 1: Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry

Investičná priorita 1 Prioritnej osi 1: Investovanie do sektora odpadového hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec uvedených požiadaviek.

Špecifický cieľ: Zabezpečiť nakladanie s odpadmi v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva a za účelom plnenia požiadaviek environmentálneho acquis.

Investičná priorita 2 Prioritnej osi 1: Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec uvedených požiadaviek.

Špecifický cieľ 1: Podporiť zabezpečenie plnenia predvstupových záväzkov SR voči EÚ v oblasti čistenia a odvádzania komunálnych odpadových vôd.

Špecifický cieľ 2: Podpora zabezpečenia dostatočného množstva bezpečnej pitnej vody pre obyvateľstvo SR z verejných vodovodov.

Špecifický cieľ 3: Dosiahnutie potrebného stupňa sledovania a monitorovania vôd a vodných útvarov, ktorým sa zabezpečí vytvorenie a nastavenie podmienok pre opatrenia vedúce k dosiahnutiu dobrého ekologického stavu a potenciálu podzemných a povrchových vôd a vodných útvarov.

Investičná priorita 3 Prioritnej osi 1: Ochrana a obnova biodiverzity a pôdy a podpora ekosystémových služieb, a to aj prostredníctvom sústavy Natura 2000 a zelenej infraštruktúry.

Špecifický cieľ 1: Zabezpečiť podmienky pre zachovanie biologickej diverzity a zlepšenie stavu ekosystémov v krajine.

Prioritná os 2: Adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy so zameraním na ochranu pred povodňami

Investičná priorita 1 Prioritnej osi 2: Podpora investícií na prispôsobovanie sa zmene klímy vrátane ekosystémových prístupov.

Špecifický cieľ 1: Zmierniť negatívne dôsledky zmeny klímy realizáciou adaptačných opatrení, najmä preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami.

Prioritná os 3: Podpora riadenia rizík, riadenia mimoriadnych udalostí a odolnosti proti mimoriadnym udalostiam ovplyvneným zmenou klímy

Investičná priorita 1 Prioritnej osi 3: Podpora investícií na riešenie osobitných rizík, zabezpečiť predchádzanie vzniku katastrof a vyvíjanie systémov zvládania katastrof.

Špecifický cieľ 1: Zvýšiť úroveň pripravenosti na zvládanie mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy.

Špecifický cieľ 2: Zvýšiť účinnosť preventívnych a adaptačných opatrení na elimináciu environmentálnych rizík (okrem protipovodňových opatrení).

Špecifický cieľ 3: Zvýšiť efektívnosť komplexného manažmentu mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy.

Prioritná os 4: Energeticky efektívne nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch

Investičná priorita 1 Prioritnej osi 4: Podpora výroby a distribúcie energie z obnoviteľných zdrojov

Špecifický cieľ 1: Zvýšenie podielu OZE na hrubej konečnej energetickej spotrebe.

Investičná priorita 2 Prioritnej osi 4: Podpora energetickej efektívnosti a využívania energie z obnoviteľných zdrojov v podnikoch.

Špecifický cieľ 1: Zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania OZE v podnikoch

Investičná priorita 3 Prioritnej osi 4: Podpora energetickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie a využívania energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach, vrátane verejných budov a v sektore bývania.

Špecifický cieľ 1: Zníženie spotreby energie pri prevádzke verejných budov.

Investičná priorita 4 Prioritnej osi 4: Podpora nízkouhlíkových stratégií pre všetky typy území, najmä pre mestské oblasti, vrátane podpory udržateľnej multimodálnej mestskej mobility a adaptačných opatrení, ktorých cieľom je zmiernenie zmeny klímy.

Špecifický cieľ 1: Podpora energetickej efektívnosti, využívania OZE a znižovania emisií skleníkových plynov prostredníctvom poradenstva, informovanosti a monitorovania.

Špecifický cieľ 2: Podpora energetickej efektívnosti, využívania OZE a znižovania emisií skleníkových plynov prostredníctvom regionálnych a lokálnych akčných plánov udržateľnej energetiky a rozvoja energetických služieb.

Investičná priorita 5 Prioritnej osi 4: Podpora využívania vysoko účinnej kombinovanej výroby tepla a elektrickej energie na základe dopytu po využiteľnom teple.

Špecifický cieľ 1: Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple.

Operačný program Výskum a inovácie

Operačný program Výskum a inovácie je pre obec relevantný len z hľadiska možnej podpory rozvoja podnikania na území obce, napr. formou podpory zakladania nových podnikov, tzv. start-upov, príp. získanie a lokalizácia zahraničnej investície do výroby / služieb. Z toho hľadiska je pre obec potenciálne vhodná Prioritná os 3: Posilnenie konkurencieschopnosti a rastu MSP, Investičná priorita 3.1: Podpora podnikania, najmä prostredníctvom uľahčenia využívania nových nápadov v hospodárstve a podpory zakladania nových firiem, a to aj prostredníctvom podnikateľských inkubátorov.

Operačný program Efektívna verejná správa

Pre obec je relevantná iba Prioritná os 1: Posilnené inštitucionálne kapacity a efektívna VS.

Špecifický cieľ 1.1: Skvalitnené systémy a optimalizované procesy VS.

Špecifický cieľ 1.2: Modernizované RLZ a zvýšené kompetencie zamestnancov.

Špecifický cieľ 1.3: Transparentné a efektívne uplatňovanie pravidiel verejného obstarávania a dôsledné uplatňovanie princípov 3E.

Program rozvoja vidieka SR 2014-2020

Obec a miestni aktéri má/majú ambíciu čerpať finančné prostriedky predovšetkým z Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020, a to individuálne alebo prostredníctvom vznikajúcej MAS Skala.

Priority:

1. Podpora prenosu znalostí a inovácie v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a vo vidieckych oblastiach

- A) Podpora inovácie, spolupráce a rozvoja vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach,
- B) Posilnenie prepojenia poľnohospodárstva, výroby potravín a lesného hospodárstva s výskumom a inováciou, a to aj na účely zlepšenia environmentálneho riadenia a výkonu,
- C) Podpora celoživotného vzdelávania a odborného vzdelávania v odvetviach poľnohospodárstva a lesného hospodárstva.

2. Posilnenie životaschopnosti poľnohospodárskych podnikov a konkurencieschopnosti všetkých druhov poľnohospodárstva vo všetkých regiónoch a presadzovanie inovačných poľnohospodárskych technológií a udržateľného obhospodarovania lesov

- A) Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie,
- B) Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva, a najmä generačnej výmeny,
- C) Zlepšenie hospodárskeho výkonu lesného hospodárstva.

3. Podpora organizácie potravinového reťazca vrátane spracovania poľnohospodárskych výrobkov a ich uvádzania na trh, dobrých životných podmienok zvierat a riadenia rizík v poľnohospodárstve

- A) Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín výrobcov a medziodvetvových organizácií.
- B) Podpora riadenia rizík poľnohospodárskych podnikov a ich predchádzania.

4. Obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov, ktoré súvisia s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom

- A) Obnova, zachovanie a zvýšenie biologickej diverzity vrátane na územiach sústavy Natura 2000 a v oblastiach s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami a v poľnohospodárskej činnosti s vysokou prírodnou hodnotou a obnova, zachovanie ako aj zlepšenie stavu krajinných oblastí Európy,
- B) Zlepšenie vodného hospodárstva vrátane riadenia používania hnojív a pesticídov,
- C) Predchádzanie erózii pôdy a zlepšenie jej obhospodarovania.

5. Propagácia efektívneho využívania zdrojov a podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo odolné voči zmene klímy v odvetví poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva

- A) Zvýšenie efektívnosti využívania vody v poľnohospodárstve,
- B) Zvýšenie efektívnosti využívania energie v poľnohospodárstve a pri spracovaní potravín,
- C) Uľahčenie dodávok a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vedľajších produktov, odpadov, zvyškov a iných nepotravinových surovín na účely bioekonomiky,
- D) Zníženie emisií skleníkových plynov a amoniaku z poľnohospodárstva,
- E) Podpora zachovania a sekvestrácie oxidu uhličitého v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve.

6. Podpora sociálneho začleňovania, zmierňovania chudoby a hospodárskeho rozvoja vo vidieckych oblastiach

A) Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest,

B) Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach,

C) Rozšírenie prístupnosti, využívania a kvality informačných a komunikačných technológií (IKT) vo vidieckych oblastiach.

Projektové opatrenia (realizácia bude zabezpečovaná cez individuálne Opatrenia žiadateľov):

- Prenos znalostí a informačné akcie (čl. 15),
- Poradenské služby (čl. 16),
- Investície do hmotného majetku (čl. 18),
- Obnova poľnohospodárskeho potenciálu – prevencia (čl. 19),
- Podpora mladých farmárov, malých fariem a podnikania (čl. 20),
- Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach (čl. 21),
- Prevencia a odstraňovanie škôd v lesoch (čl. 25),
- Investície do nových lesných technológií (čl. 27),
- Spolupráca (čl. 36),
- LEADER (čl. 42-45).

Neprojektové opatrenia (realizácia bude zabezpečovaná cez národné Opatrenia):

- Platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami (ANC),
- Agroenvironmentálne operácie súvisiace s klímou,
- Ekologické poľnohospodárstvo,
- Platby na dobré životné podmienky zvierat,
- Platby NATURA 2000.

Environmentálny fond

Ďalšími externými zdrojmi na podporu investičných projektov obce je Environmentálny fond a to v rámci týchto tém:

B Oblasť – Ochrana a využívanie vôd

C Oblasť – Rozvoj odpadového hospodárstva

D Oblasť – Ochrana prírody a krajiny

E Oblasť – Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia

Program cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Poľsko – Slovensko

Obec má tiež viaceré možnosti na spoločné projekty s poľskými samosprávami a to v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Poľsko – Slovensko, ktorý ponúka nasledovné možnosti spolufinancovania projektov:

Prioritná os 1. Ochrana a rozvoj prírodného prostredia a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia

Investičná priorita: Zachovanie, ochrana, podpora a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva

Prioritná os 2. Trvalo udržateľná cezhraničná doprava

Investičná priorita 1: Posilnenie regionálnej mobility prepojením sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T vrátane multimodálnych uzlov.

Investičná priorita 2: Vývoj a zlepšovanie ekologicky priaznivých (vrátane nízkohlukových) a nízkouhlíkových dopravných systémov, vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy,

prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility.

Prioritná os 3. Rozvoj cezhraničného vzdelávania a celoživotného vzdelávania

Investičná priorita: Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy pre zručnosti a celoživotného vzdelávania prostredníctvom prípravy a vykonávania spoločných vzdelávacích, odborných vzdelávacích a školiacich programov.

Fotografia č.1 Objekt obecného úradu

Zdroj: Obec Krížovany, 2016

Analytická časť

Analytická časť programu obsahuje analýzu vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov podľa jednotlivých oblastí a aktuálnej situácie, identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia, analýzu vplyvu vonkajšieho prostredia na vývoj situácie v území, analýzu silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj obce a územia, posúdenie hlavných faktorov a disparít rozvoja územia. Komplexná analýza súčasného stavu územia je zostavená na základe informácií získaných z relevantných zdrojov obce, subjektov pôsobiacich v obci a rôznych štatistických databáz a zisťovaní, výsledkov prieskumov a analýz dokumentov.

Vyhodnotenie realizovaných projektov/predchádzajúceho PHSR

Platnosť predchádzajúceho Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Krížovany na obdobie 2008 – 2015 sa skončí prijatím nového Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022.

Strategická časť dokumentu definovala iba víziu obce v jednotlivých oblastiach. Obec mala plán

sociálneho a hospodárskeho rozvoja na predchádzajúce obdobie vypracovaný ešte podľa zákona č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja účinného v čase jeho vypracovania. Ten bol spracovaný v roku 2008. Nie je teda možné predchádzajúci dokument vyhodnotiť na úrovni strategických cieľov, opatrení, či dosiahnutých indikátorov. Obec Krížovany sa však rozvíja a modernizuje. Svedčia o tom viaceré úspešne realizované projekty financované zo zdrojov EÚ ako aj zo zdrojov štátneho rozpočtu, či rozpočtu obce v celkovej výške 388 512 EUR. V tabuľke č. 4 je prehľad investičných projektov podporených za posledné programovacie obdobie.

Tabuľka č. 4: Realizované projekty v predchádzajúcom programovacom období

Názov investície	Rok realizácie	Celková suma investície v EUR	Z toho vlastné zdroje v EUR	Z toho európske alebo národné spolufinancovanie v EUR	Poskytovateľ	Výsledok aktivity
Rekonštrukcia a modernizácia viacúčelového ihriska, športový komplex 1. etapa	2009	173 709	11 200	162 509	Pôdohospodárska platobná agentúra	vybudované futbalové ihrisko a šatne
Zavedenie a prevádzkovanie vysokorychlostného internetu	2014	180 000	7 500	172 500	Pôdohospodárska platobná agentúra	zavedení vysokorychlostný internet
Vybudovanie viacúčelového ihriska	2014	5 455	1 455	4 000	Prešovský samosprávny kraj	multifunkčné ihrisko
Rekonštrukcia a modernizácia miestneho rozhlasu	2014	5 448	948	4 500	Ministerstvo financií	obnova miestneho rozhlasu
Kamerový systém v obci Krížovany	2015	23 900	2 251	21 649	Pôdohospodárska platobná agentúra	9 kamier na ochranu obecného majetku

Zdroj: Obec Krížovany, 2016

Fotografia č.2 Pohľad na obec

Zdroj: Obec Krížovany, 2015

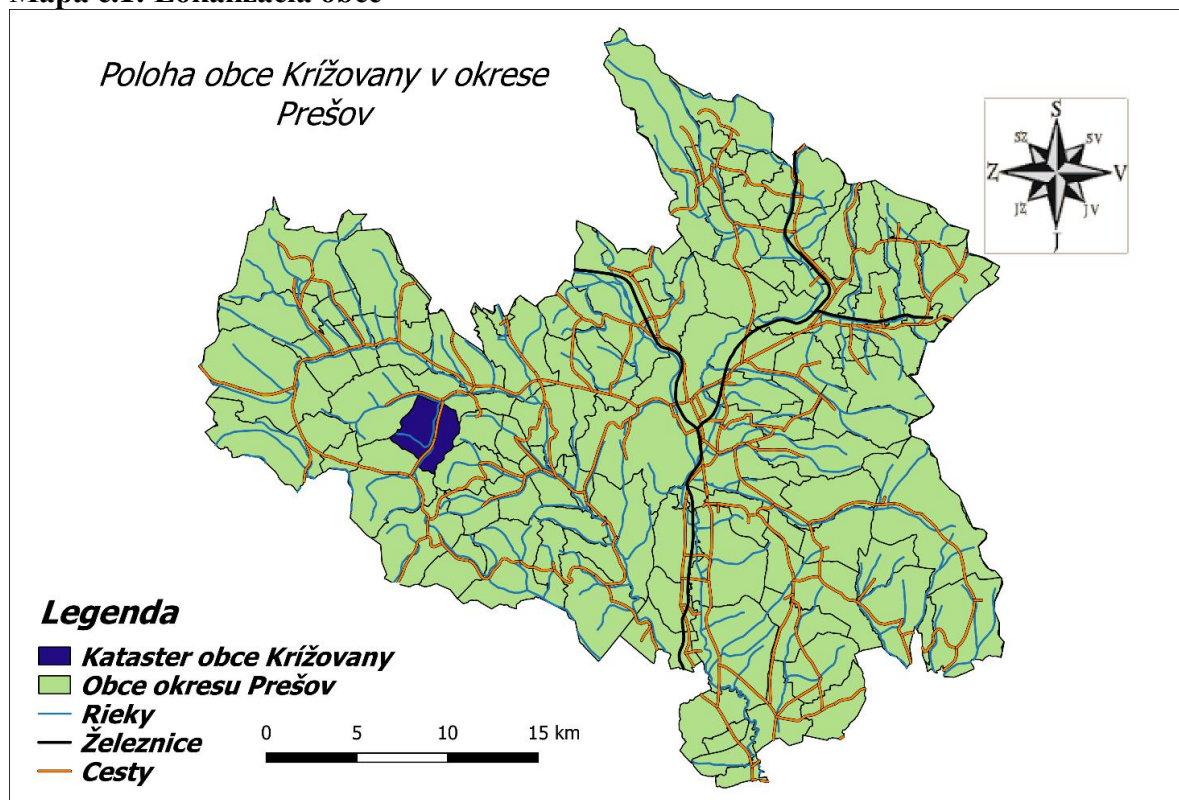

Analýza vnútorného prostredia

Poloha obce

Obec Krížovany leží na východe Slovenska vo východnej časti okresu Prešov v Prešovskom samosprávnom kraji. Obec má výhodnú geografickú polohu v blízkosti Prešova, ktorú umocňuje fakt, že katastrálnym územím obce prechádza cesta tretej triedy z Hrabkova do Chminianskej Novej Vsi, ktorá sa v tejto obci napája na diaľnicu D1 z Prešova do Popradu. V obci v roku 2015 žilo 373 obyvateľov. Rozloha katastra obce je 934 ha a hustota zaľudnenia je 40 obyvateľov na km². Nadmorská výška stredu obce je 403 metrov nad morom. Na východe obec susedí s obcou Chminianske Jakubovany a na severe s obcou Chmiňany. Západným susedom obce Krížovany sú obce Ondrášovce a Žipov a južným susedom obce je obec Hrabkov.

Mapa č.1: Lokalizácia obce

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

História

Najstaršiu písomnú správu o dedine Krížovany poznáme z roku 1318 z listiny Spišskej kapituly ako Scenthkerezth, neskôr ako Sancta Crux (1330), Senthkeresth, Kyssenthkeresth (1468), Kyszentkereszt, Naghzenthkerezt (1485), Krížowjani (1773), Krížovany (1920), Križoviany (1927), Krížovany (1948) resp. maďarsky Szentkereszt. V roku 1330 bola v obci fara, v roku 1340 tu bol Kláštor františkánov, v roku 1427 mala obec 32 port. V 2. polovici 15. storočia sa spomínajú Veľké a Malé Krížovany. Obec sa v 15. storočí vyvíjala ako poddanské mestečko. Neskôr dostala aj trhové právo. Zemepáni boli Berthótyovci, Hedryovci, Frichovci, v 19. storočí Ghyllányovci. V roku 1787 bolo v obci 58 domov a 395 obyvateľov, v roku 1828 bolo 49 domov a 361 obyvateľov. Zamestnávali sa poľnohospodárstvom, chovom dobytky a pálením kolomaže. Po roku 1918 boli obyvatelia zamestnaní prevažne v poľnohospodárstve. Od roku 1960 bol v obci ŠM (Štátny majetok). Časť obyvateľstva pracovala v stavebných a iných priemyselných podnikoch v Prešove a Krompachoch.

Erb

Erb obce Krížovany, posúdený a odporučený Heraldickou komisiou je zapísaný v Heraldickom registri Slovenskej republiky pod signatúrou HR SR: K-33/1993. V modrom štíte strieborný baránok v zlatej zbroji, držiaci za sebou zlatý kríž. Tento erb, či už vo farebnej, čiernobielej alebo inej podobe obec môže používať vo svojej obecnej pečati, a tiež rešpektujúc staré heraldické zvyklosti na označenie svojho majetku, hnutelného a nehnuteľného, ako aj pri všetkých na to vhodných príležitostiach.

Geológia a geomorfológia

Katastrálne územie obce Krížovany sa z geomorfologického hľadiska nachádza v alpsko-himalájskej sústave, podsústave Karpát, provincii Východné Karpaty, celku Šarišská vrchovina a podcelku Sedlická brázda. Územie obce Krížovany je členité. Najnižší bod je pri výtoku riečky Križovianky z katastra obce a najvyšším bodom je Ostrý vrch s nadmorskou výškou 577 metrov nad morom.

Prevažnú časť vrchoviny budujú flyšové súvrstvia centrálnokarpatského paleogénu zložené z pieskovcov, zlepcov, ílovcov, slieňov a brekcií. Na južnom okraji v susedstve Čiernej hory vystupujú druhohorné horniny. Jednotlivé stavebné jednotky budované rozlične odolnými horninami a zlomové poruchy sa prejavujú v morfológii povrchu Šarišskej vrchoviny, v ktorých možno rozlíšiť vrchovinný, až pahorkatinný reliéf. Široké a pomerne nízke chrbty (450 – 700 m), budované odolnejšími pieskovecami a zlepcami, sa striedajú so širokými dolinami a eróznymi brázdami, ktoré sa vyvinuli na ílovitých bridliciach a ílovcach. Úzke prielomové úseky dolín vznikli na odolných pieskovecoch, dolomitoch a zlepcoch.

Pôdy

Z geologickým podložím súvisí aj pôdny kryt katastrálneho územia obce. Vo vyšších nadmorských polohách sa vyskytujú kambizeme modálne a kultizemné nasýtené a tiež sprievodné kambizeme pseudoglejové zo zvetralín pieskovcovo - ílovcových hornín. V centrálnej časti územia sa vyskytujú pararendziny kambizemné a kambizeme rendzinové a zo zvetralín pieskovcovo-slieňovcových hornín. V najnižších polohách v okolí vodných tokov môžeme nájsť pseudogleje modálne, kultizemné a luvizemné nasýtené až kyslé, zo sprašových hĺn a svahovín. V menšej miere sú v území zastúpené aj fluvizeme kultizemné karbonátové, sprievodné fluvizeme glejové karbonátové a fluvizeme karbonátové ľahké a z karbonátových aluviálnych sedimentov. S pôdnym krytom úzko súvisí aj využitie pôd v území katastra obce. Rozloha katastra obce je 934 hektárov. Z tejto výmery je 601,68 hektára poľnohospodárska pôda čo predstavuje 64,42 % výmery a 332,32 hektára nepoľnohospodárskej pôdy čo predstavuje 35,58 % výmery katastra.

Hydrológia

Katastrálne územie obce Krížovany je odvodňované riečkou Križovianka, ktorá preteká územím v severo-južnom smere. Križovianka vzniká sútokom Banského potoka s bezmenným potokom v katastrálnom území obce Hrabkov. Križovianka sa vlieva do Jakubovianky a neskôr do riečky Svinia, ktorá sa vlieva do rieky Torysy. Rieka Torysa je hlavnou riekou, ktorá odvodňuje územie okresu Prešov. Torysa odvodňuje povodie veľké 1 349 km² a má dĺžku 129 km. Torysa je vrchovinovo - nížinným typom rieky. Priemerný prietok v ústí je 8,2 m³/s. Najvodnatejšími mesiacmi v území sú jún a júl, najmenej vodnatým mesiacom je mesiac február.

Klíma

Z hľadiska klimatických pomerov do územia obce Krížovany zasahujú dve klimatické oblasti. V nižších polohách prevláda teplá oblasť s priemerným počtom 50 a viac letných dní za rok. V tejto oblasti patrí územie Krížovan podľa Atlasu krajiny SR do okrsku T7, ktorý je charakterizovaný ako teplý, mierne vlhký s chladnou zimou s priemernou januárovou teplotou vzduchu okolo -3 °C. Vo vyšších polohách katastrálne územie spadá do mierne teplej klimatickej oblasti s priemerom menej ako 50 letných dní za rok a priemernou júlovou teplotou 16 °C. V tejto klimatickej oblasti do územia zasahuje okrsk M3, ktorý je charakterizovaný ako mierne teplý, mierne vlhký pahorkatinový až vrchovinový. Najteplejším mesiacom podľa dlhodobého priemeru je mesiac júl. Zima vrcholí v januári, zriedkavejšie vo februári a výnimočne v decembri. Priemerná ročná teplota sa v mierne teplej oblasti pohybuje od 4 °C do 8 °C. V priemere je ročný počet letných dní okolo 50 a tento počet s nadmorskou výškou rýchlo klesá. Množstvo zrážok v území je okolo 600 až 700 mm ročne, pričom ich množstvo s nadmorskou výškou rastie až na viac ako 900 mm. V priemere najbohatším mesiacom na zrážky je júl, za ním nasleduje jún a august. Najchudobnejším mesiacom na zrážky je december.

Rastlinstvo a živočíšstvo

Územie okresu Prešov a územie katastra Krížovian podľa fytogeografického členenia Slovenska patrí do oblasti západokarpatskej flóry (*Carpathicum occidentale*), obvodu východobeskydskej flóry (*Beskidicum orientale*), fytogeografického okresu Východné Beskydy. Z hľadiska fytogeografického - vegetačného členenia patrí územie do dubovej zóny, horskej podzóny, flyšovej oblasti, podoblasti Šarišská vrchovina, kryštálicko-druhohornej oblasti, podoblasti Čierna hora a do sopečnej oblasti, podoblasti Slanské vrchy a severný podokres.

V katastrálnom území obce sa nachádzajú iba malé plochy lesa, prevažnú väčšinu plochy katastra je pokrytá nelesnou vegetáciou a ornou pôdou. Nelesná drevinová vegetácia v okrese Prešov zahŕňa niekoľko skupín vegetácie. Nepravidelné a pozvoľné prechody porastov z lesa do otvorenej krajiny tvoria prirodzené zoskupenia krovín a mladých stromov pozdĺž lesných okrajov. Krovinné spoločenstvá sa viažu na poľné medze, poľné cesty, terasy, pasienky, okraje lúk, ale i opustené neobrábané plochy. Sú to najmä porasty trnkových kriačín (*Ligustro-Prunetum*), trnkových lieštin (*Pruno-Coryletum*) a teplomilných kriačín (*Crataego-Prunetum*). V krovitých spoločenstvách sú zastúpené hlavne trnka slivková (*Prunus spinosa*), javor poľný (*Acer campestre*), breza ovisnutá (*Betula pendula*), ruža šipová (*Rosa canina*), hloh obyčajný (*Crataegus laevigata*), zob vtáčí (*Ligustrum vulgare*), svíb krvavý (*Cornus sanguinea*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), baza čierna (*Sambucus nigra*), ostružina černicová (*Rubus fruticosus*) a i. Na niektorých miestach sa vyskytujú i porasty borievky obyčajnej (*Juniperus communis*) a vzácne aj porasty s čerešňou krovitou (*Prunus fruticosa*).

Územie okresu Prešov, mimo vymedzených vyhlásených chránených území v rôznej kategórii a stupni ochrany, spadá do priestoru, v ktorom sa stretajú svojimi okrajmi tri rôzne zoogeografické provincie. Druhovú skladbu živočíchov územia okresu Prešov môžeme všeobecne označiť ako ubiquistickú s typickými zástupcami ako je myš domová (*Mus musculus*), potkan obyčajný (*Rattus norvegicus*), hranostaj obyčajný (*Mustella erminea*) a ako spoločenstvo listnatých lesov so zástupcami druhov tchor obyčajný (*Putorius putorius*), raniak hrdzavý (*Nyctalus noctula*) a pľch obyčajný (*Glis glis*). Z hľadiska chrobákov je pre okres charakteristické spoločenstvo listnatých lesov, v ktorom vystupujú ako charakteristickí zástupcovia bystruška kožovitá (*Carabus coriaceus*), svietivka svätojánska (*Lampyrus noctiluca*), pestroš mravcový (*Thanasimus formicarius*), svižník hôrny (*Cicindela silvicola*), krason lesklý (*Anthaxia nitidula*) a drvinár hnedý (*Hylecoetus demestoides*).

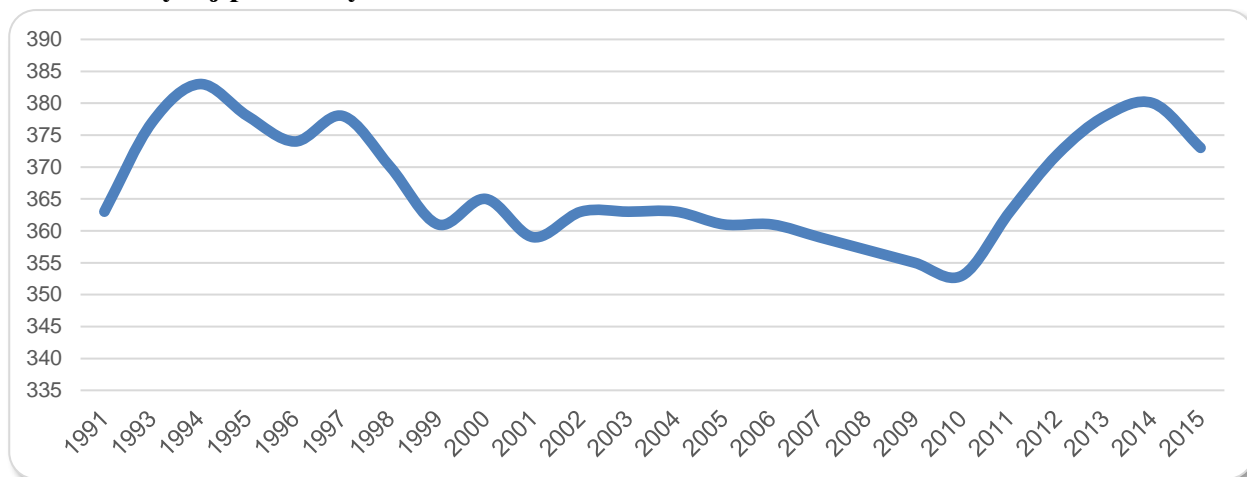
V pomerne jednotvárnom prostredí krajiny vystupuje priestor južných, presvetlených, teplých svahov vulkanitov a priľahlých tvrdošov bradlového pásma a flyša severne od mesta ako izolovaný ostrov suchomilných a teplomilných spoločenstiev hmyzu. Svedčí o tom výskyt a prítomnosť druhov ako napr. koník modrokridlý (*Oedipoda coerulescens*), svrček poľný (*Gryllus campestris*), bzdocha pásavá (*Graphosoma lineatum*), chrústik letný (*Amphimallon solstitialis*), drevár fialový (*Xylocopa violacea*), lišaj mliečnikový (*Celerio euphorbiae*) či modlivka zelená (*Manthis religiosa*).

Bežným druhom v lesoch okolia Krížovian je veverica obyčajná (*Sciurus vulgaris*) a zajac poľný (*Lepus europaeus*). Predátormi v lesných a nelesných ekosystémoch sú kuna lesná (*Martes martes*), kuna skalná (*Martes foina*), tchor obyčajný (*Putorius putorius*) a lasica myšožravá (*Mustela nivalis*). Väčšími predátormi v území sú líška obyčajná (*Vulpes vulpes*) a vzácnnejšie jazvec obyčajný (*Meles meles*). Poľovnícky zaujímavé druhy žijúce v území sú jelen obyčajný (*Cervus elaphus*), srnec hôrny (*Capreolus capreolus*) a sviňa divá (*Sus scrofa*).

Obyvateľstvo

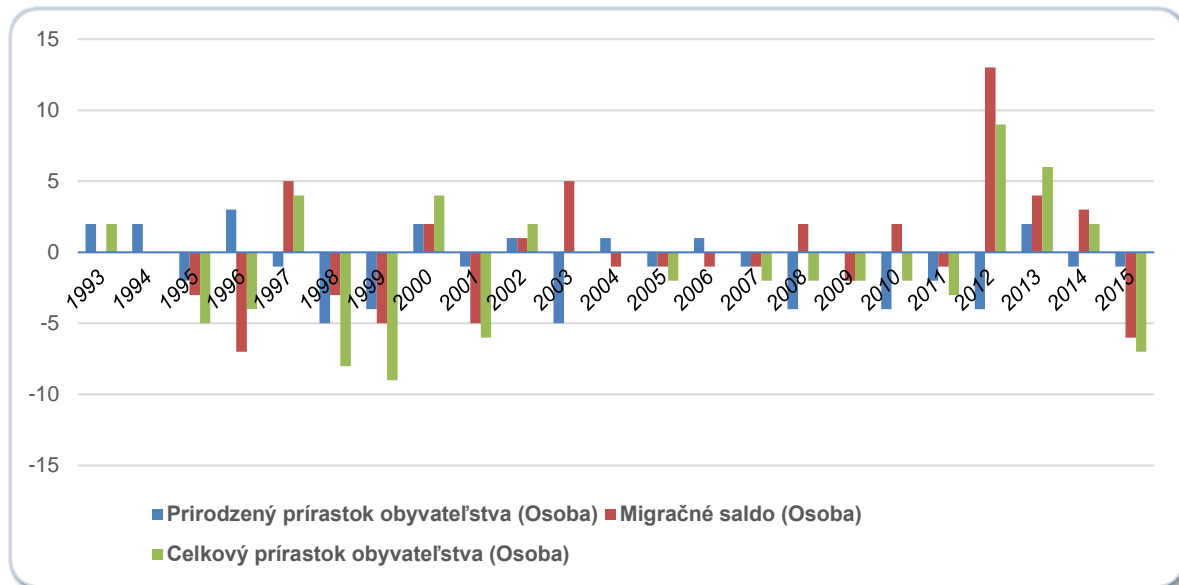
Vývoj počtu obyvateľov obce Krížovany budeme hodnotiť na základe údajov zo sčítaní počtu obyvateľstva a tiež z voľne dostupných informácií so štatistického úradu SR. Od roku 1991 sa počet obyvateľov obce zvýšil o 10. V roku 1991 žilo v Krížovanoch 363 obyvateľov a 31.12.2015 to už bolo 373 obyvateľov.

Graf č. 1: Vývoj počtu obyvateľov

Zdroj: Štatistický úrad, 2016

Veľmi pozitívne hodnotíme nárast počtu obyvateľov obce v posledných rokoch. Je však tiež potrebné upozorniť na veľmi turbulentný vývoj počtu obyvateľov obce v posledných tridsiatich rokoch. Celkový prírastok/úbytok počtu obyvateľov obce počas obdobia posledných 23 rokov je pozitívny, pretože v tomto období sa počet obyvateľov zvýšil o 10 osôb. Pri detailnejšom pohľade badáme, že obec zaznamenáva úbytok počtu obyvateľov v rokoch 1998 a 1999 a potom opäť v roku 2015. Pozitívom je, že obec počas sledovaného obdobia zaznamenáva nárast počtu obyvateľov.

Graf č. 2: Celkový prírastok obyvateľov

Zdroj: Štatistický úrad, 2016

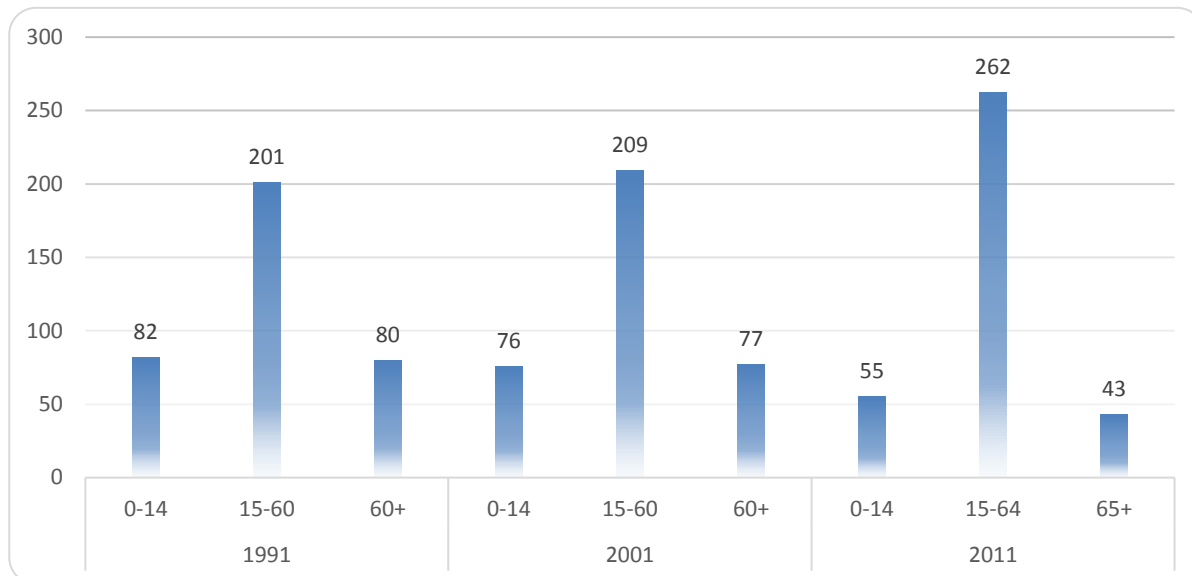
Najvýraznejší nárast počtu obyvateľov zaznamenáva obec v rokoch 2012, 2013 a 2014. Priebeh celkového prírastku obyvateľov je kolísavý, ale z dlhodobého hľadiska ho hodnotíme pozitívne. Z čiastkových analýz vývoja počtu obyvateľov obce je zrejmé, že za tento pozitívny trend vývoja počtu obyvateľov v posledných rokoch je zodpovedný rovnakým dielom prirodzený pohyb obyvateľov vo forme prirodzeného prírastku a tiež výrazne pozitívne migračné saldo od roku 2012. Negatívne sa javí rok 2015.

Štruktúra obyvateľstva

Štruktúru obyvateľstva a vývoj štruktúry obyvateľstva sme hodnotili ako porovnanie štruktúry obyvateľov obce podľa sčítaní obyvateľstva v rokoch 1991, 2001 a 2011. Podľa sčítania z roku 1991 žilo v obci Krížovany spolu 363 obyvateľov z ktorých bolo 180 mužov a 193 žien. Z hľadiska veku žilo v tomto roku v obci 82 obyvateľov mladších ako 15 rokov, 201 obyvateľov v produktívnom veku a 80 obyvateľov starších ako 60 rokov. V obci v roku 1991 prevažovala predproduktívna zložka obyvateľstva nad poproduktívnu, čo je pozitívne.

Podľa sčítania z roku 2001 žilo v obci Krížovany 362 obyvateľov. Z tohto počtu bolo 180 mužov a 182 žien. Z hľadiska vekového zloženia žilo v roku 2001 v obci 76 obyvateľov mladších ako 15 rokov, 209 obyvateľov v produktívnom veku a 77 obyvateľov starších ako 60 rokov. Aj v tomto roku prevažovala predproduktívna zložka obyvateľstva. V roku 2011 žilo v obci spolu 360 obyvateľov, z ktorých bolo mužov 179 a 181 žien. Z hľadiska vekového zloženia žilo v roku 2011 v obci 55 obyvateľov mladších ako 15 rokov, 262 obyvateľov v produktívnom veku a 43 obyvateľov starších ako 65 rokov.

Z tejto stručnej analýzy a porovnania výsledkov troch sčítaní obyvateľov domov a bytov je zrejmé, že v obci dlhodobo prevažuje predproduktívna zložka obyvateľstva, čo sa považuje za veľmi pozitívny fakt. Navyše sa zvyšuje podiel produktívnej zložky obyvateľstva, celkový počet obyvateľov obce rastie a preto vývoj počtu a vývoj štruktúry obyvateľov obce Krížovany hodnotíme pozitívne.

Graf č. 3: Štruktúra obyvateľov podľa veku

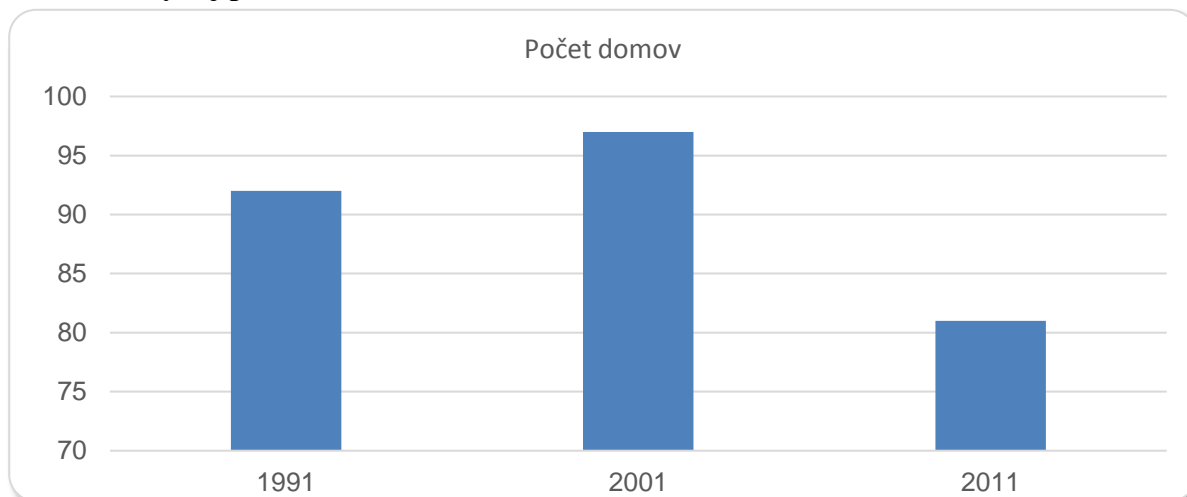
Zdroj: Štatistický úrad, 2016

Národnostná štruktúra obyvateľstva v obci nie je veľmi pestrá. Podľa údajov zo sčítania domov a bytov v roku 2011, žije v obci 94,5 % obyvateľov hlásiacich sa k slovenskej národnosti. Zostatok, teda 5,5 % obyvateľstva obce neuviedlo žiadnu národnosť. Z hľadiska vierovyznania v obci prevažujú rímsko-katolíci s 87,5 % zastúpením, ďalej sú v obci zastúpení evanjelici augsburského vyznania s 4,1 % zastúpením a nakoniec grécko-katolíci s podielom 2,5 %. Iba jeden obyvateľ obce uviedol, že je bez vierovyznania a 5,7 % obyvateľov má nezistené vierovyznanie.

Veľmi dôležitou je aj štruktúra obyvateľov obce podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania, ktorú hodnotíme na základe výsledkov posledného sčítania z roku 2011. Z tohto aspektu v obci prevládajú obyvatelia so základným a stredným odborným vzdelaním. Vysoký je aj podiel obyvateľov so stredným úplným a stredným odborným vzdelaním s maturitou.

Bytový fond

S analýzou obyvateľstva obce úzko súvisí aj analýza bytového fondu. Pri tejto analýze budeme vychádzať z rovnakých zdrojov ako pri analýze obyvateľstva obce, teda z údajov so sčítaní obyvateľov, pričom sa jedná o domy trvale obývané. Na grafe znázorňujúcom vývoj počtu domov je viditeľné prepojenie vývoja počtu domov s vývojom počtu obyvateľov obce. V roku 2011 zaznamenávame výrazný pokles počtu trvale obývaných domov. Nárast počtu obyvateľov v posledných rokoch sa ešte nestihol preniesť do vývoja počtu domov, nakoľko sa tieto štatistiky sledujú v 10 ročných intervaloch.

Graf č. 4: Vývoj počtu domov v obci

Zdroj: Štatistický úrad, 2016

Vývoj bytového fondu obce, ale aj jeho priestorové rozmiestnenie môžeme sledovať aj na základe porovnania historických máp obce a leteckých fotografií z rokov 1950 a 2010. Na základe ich porovnania si môžeme urobiť aj obraz o vývoji kultúrnej krajiny v katastri obce.

Mapa č. 2: Obec Krížovany v roku 1772

Zdroj: www.mapire.eu, 2016

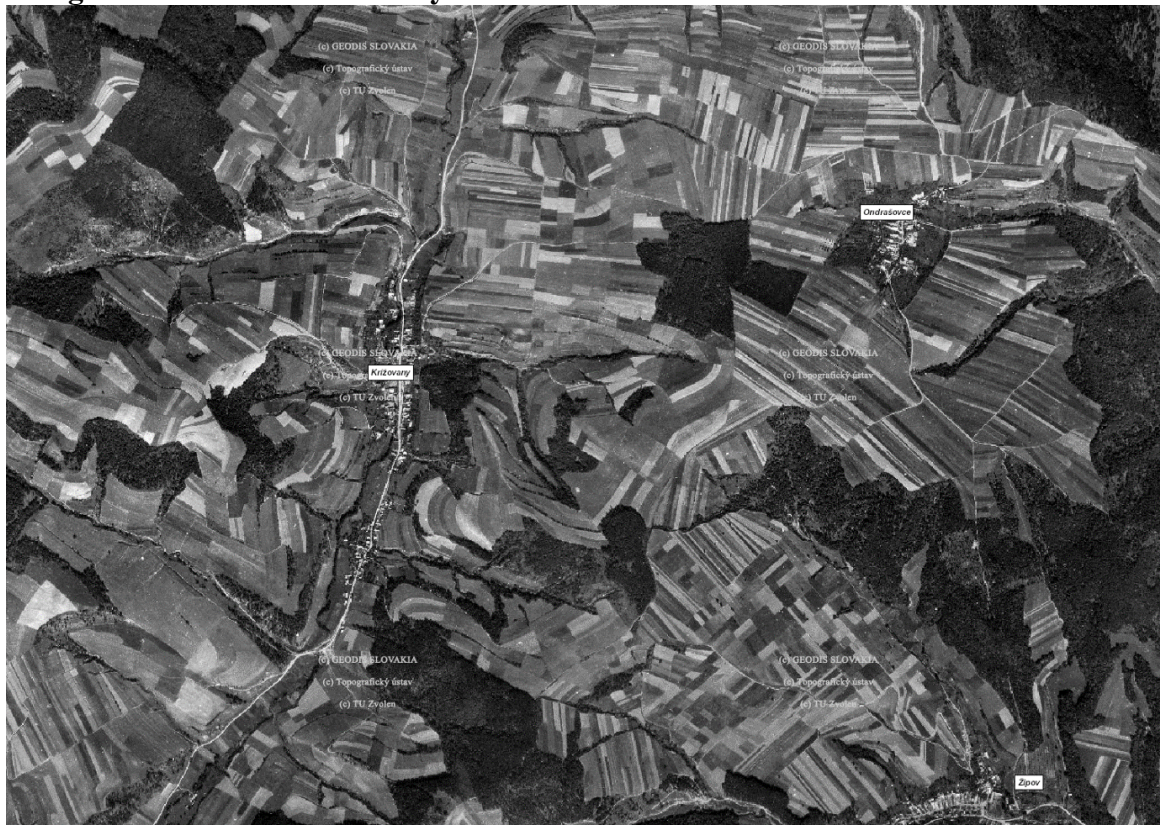

Mapa č. 3: Obec Križovany v roku 1869

Zdroj: www.mapire.eu, 2016

Fotografia č. 3: Obec Križovany v roku 1950

Zdroj: <http://mapy.tuzvo.sk/HOFM/>, 2016

Fotografia č. 4: Obec Krížovany v roku 1950

Zdroj: <http://mapy.tuzvo.sk/HOFM/>, 2016

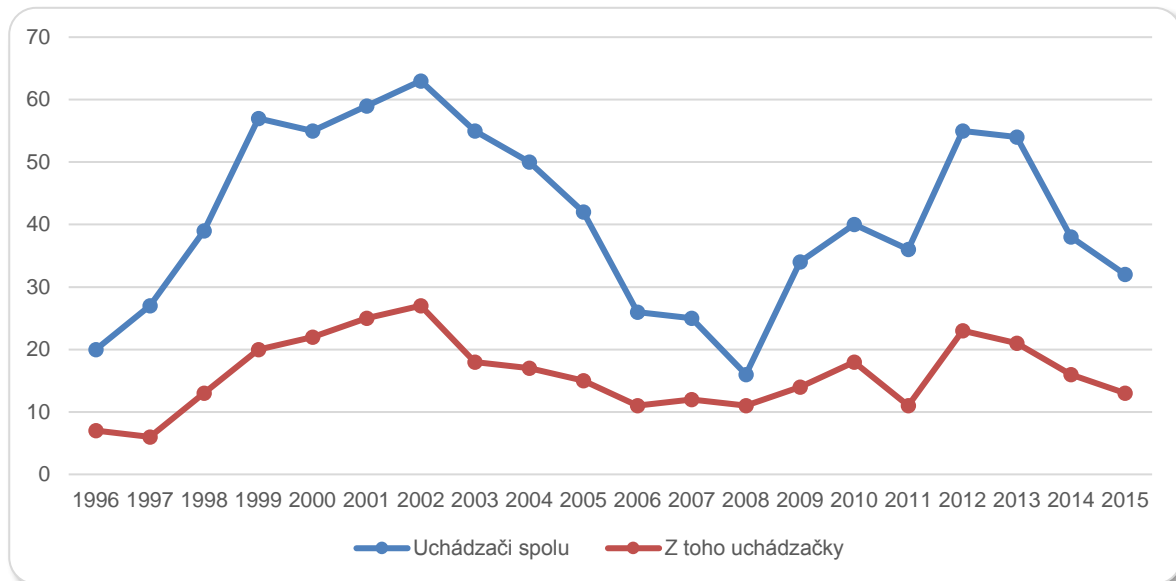
Stav obyvateľstva v obci a tiež stav bytového fondu obce môžeme hodnotiť pozitívne. Z analýzy údajov v sledovanom období môžeme povedať, že počet obyvateľov obce rastie a je vysoko pravdepodobné, že nárast počtu obyvateľov sa prejaví aj v náraste počtu trvale obývaných domov v obci.

Trh práce

Práca je jedným zo základných predpokladov rozvoja obce a s trhom práce súvisia takmer všetky uvedené výkyvy vo vývoji počtu obyvateľov aj počtu domov v obci. Obyvatelia obce sa okrem možnosti zamestnať priamo v obci tiež môžu zamestnať v blízkom Prešove. Niekoľko pracovných príležitostí je aj v okolitých obciach. V obci je podobne ako na celom území Slovenska veľkým problémom nezamestnanosť.

Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie sa približuje vývoju nezamestnanosti na Slovensku. Od roku 1996 nezamestnanosť stúpa až do roku 2002. V predkrízovom období nezamestnanosť začala klesať ale po roku 2008 opäť stúpa. Najvyšší počet uchádzačov o zamestnanie evidujeme v obci v roku 2002, kedy žilo v obci Krížovany 63 ľudí bez práce, čo bol najvyšší počet uchádzačov o zamestnanie počas sledovaného obdobia. Veľmi vysoké počty uchádzačov o zamestnanie evidujeme v obci aj v rokoch 1999 na 57 uchádzačov a 2003 a 2012 na 55 uchádzačov. V roku 2014 počet uchádzačov klesol na 38. V roku 2015 bolo v obci 32 uchádzačov o zamestnanie. Trend vo vývoji nezamestnanosti je pozitívny a pozitívne je aj znižovanie podielu žien na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie.

Graf č. 5: Počet uchádzačov o zamestnanie

Zdroj: Štatistický úrad, 2016

S trhom práce úzko súvisí aj ekonomická aktivita obyvateľov obce. Na základe údajov zo sčítania v roku 2011 boli ekonomické aktivity obyvateľov obce Krížovany rovnomerne rozdelené. Najvýraznejší podiel majú pracujúci okrem dôchodcov, dôchodcovia a študenti, čo zodpovedá štruktúre obyvateľstva obce podľa veku. Vysoký je však podiel nezamestnaných osôb.

Školstvo, kultúra, cirkev, šport, oddych a sociálna starostlivosť

V obci sa nachádza obecný úrad spojený s kultúrnym domom, gotický rímskokatolícky kostol Povýšenia svätého Kríža z roku 1330, nový rímskokatolícky kostol Božského Srdca Ježišovho, farský úrad a športový areál s futbalovým ihriskom. V obci nie je žiadna základná školská infraštruktúra. V obci sa doposiaľ neposkytujú žiadne sociálne služby.

Fotografia č. 5: Rímskokatolícky kostol Povýšenia svätého Kríža

Zdroj: Obec Krížovany, 2015

Fotografia č. 6: Rímskokatolícky kostol Božského Srdca Ježišovho

Zdroj: Obec Krížovany, 2015

Priemysel, obchod a služby

V obci fungujú dve prevádzky zaoberajúce sa službami. Je to pohostinstvo a predajňa COOP Jednota. Sú to mikropodniky do 10 zamestnancov.

Technická infraštruktúra**Energetika**

Obec je plne elektrifikovaná. Nové ulice sú taktiež kompletne pripájané na existujúcu rozvodnú sieť. Obec je zásobovaná elektrickou energiou z elektrickej stanice 400/110 kV Lemešany Verejné osvetlenie tvoria výbojkové svietidlá, upevnené na výložníkoch a stĺpoch sekundárneho vedenia ako aj sadových osvetľovacích stĺpoch s káblovým rozvodom. Ovládací systém verejného osvetlenia je na ručné ovládanie.

Telekomunikácie

V súčasnosti je obec napojená na digitálnu telefónnu ústredňu. Obec je súčasťou regionálneho technického centra Východ. Telefónni účastníci obce sú napojení na digitálnu telefónnu ústredňu. Pokrytie mobilných operátorov je v celej obci. Občania majú možnosť pripojenia na internet prostredníctvom telefónnej linky a WiFi pripojenie ponúkajú viaceré firmy.

Zásobovanie plynom

Obec je plynofikovaná. Dodávka plynu je zabezpečovaná z jestvujúceho plynovodu z regulačnej stanice plynu umiestnenej v Hrabkove.

Vodné hospodárstvo

V obci nie je vybudovaný samostatný vodovod na pitnú vodu. Obyvateľstvo je zásobované pitnou vodou z individuálnych studní.

Kanalizácia

Kanalizácia a ČOV pre obec nie je vybudovaná, je však vo výstavbe. Jednotlivé nehnuteľnosti sú odkanalizované do suchých záchodov a domových žump, ktoré nie sú dokonale izolované, takže dochádza k znečisťovaniu podzemných vôd a tým aj k zhoršovaniu životného prostredia. V obci je potreba vybudovať splaškovú kanalizačnú sieť s odvedením splaškových vôd do ČOV pod obcou.

Dopravná infraštruktúra

Cez obec vedie cesta tretej triedy číslo 3423, ktorá sa spája obec s cestou I. triedy. Autobusovú prepravu osôb zabezpečuje SAD Prešov, pričom v obci sú tri zastávky autobusov.

Cestovný ruch

Územie obce ponúka možnosti rozvoja cestovného ruchu najmä v oblasti pešej turistiky a cykloturistiky. Momentálne však nie je v obci ani v okolí vybudovaná žiadna turistická infraštruktúra.

Analýza silných a slabých stránok územia

Obec Krížovany má vysoký vnútorný potenciál rozvoja svojho územia. Obec má výhodnú geografickú polohu v blízkosti krajského mesta Prešov. Okolitá vidiecka krajina poskytuje potenciál pre ďalší rozvoj poľnohospodárskej prvovýroby a obec má potenciál aj pre industrializáciu územia pre menšie i väčšie výrobné prevádzky.

Za silné stránky obce považujeme predovšetkým:

- pozitívna veková štruktúra obyvateľstva s potenciálom ďalšieho rastu počtu obyvateľstva,
- výhodná poloha obce v blízkosti krajského mesta Prešov v línii významnej rozvojovej osi,
- jestvujúca základná technická infraštruktúra v obci, ktorú sa čiastočne darí modernizovať,
- kvalitné životné prostredie obce s vidieckym charakterom,
- jestvujúce podnikateľské prevádzky,
- aktívni a angažovaní obyvatelia,
- aktívna činnosť cirkví, vrátane existencie základnej cirkevnej infraštruktúry,
- skúsenosti obce s manažmentom projektov.

Za slabé stránky obce považujeme predovšetkým:

- nedostatok pracovných príležitostí v obci a vysoká nezamestnanosť,
- vysoký podiel občanov čeliacich chudobe a sociálnemu vylúčeniu,
- nevyhovujúca technická infraštruktúra v obci a potreba jej dobudovania,
- nedobudovaná protipovodňová ochrana obce,
- modernizácia verejného osvetlenia,
- absenciu MŠ a ZŠ,
- chýbajúca infraštruktúra pre trávenie voľného času v obci a nedobudované športoviská,
- neusporiadanosť viacerých vlastníckych vzťahov k pozemkom brániaca potenciálnym možnostiam rozvoja obce,
- nízke zabezpečenie obce pred povodňami a časté povodne.

Analýza vonkajšieho prostredia

Vonkajšie prostredie je podmienené predovšetkým prenosom odporúčaní z úrovne Európskej únie do legislatívy a exekutívy Slovenskej republiky, následne do riadiacich úrovní na regionálnej a miestnej úrovni. Významne je tiež ovplyvnené aktivitou národných inštitúcií a regionálnej samosprávy.

V tejto časti zhodnotíme vonkajšie prostredie obce Krížovany. Ako vonkajšie prostredie obce hodnotíme najmä socioekonomickú štruktúru Prešovského samosprávneho kraja a socioekonomickú štruktúru okresu Prešov. V analytickej časti vnútorného prostredia sme sa zamerali aj na prírodné prostredie, v analýze vonkajšieho prostredia sa zameriame na socioekonomickú štruktúru obyvateľstva a hospodárstva. Všetky uvedené skutočnosti sa budeme snažiť konfrontovať s informáciami zhrnutými v analýze vnútorného prostredia obce.

Základná charakteristika

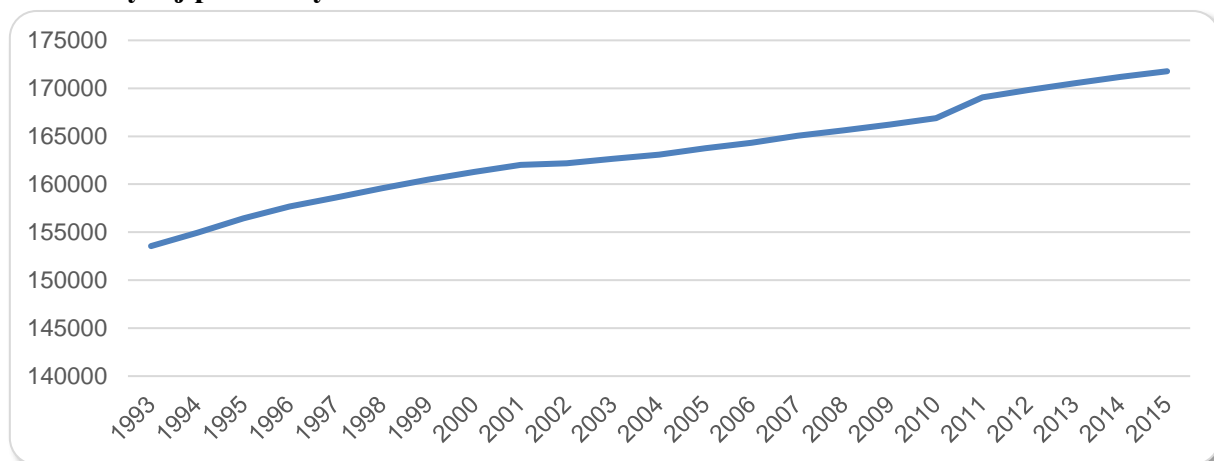
Obec Krížovany je jednou zo 91 obcí okresu Prešov. Okres Prešov je okres v južnej časti Prešovského samosprávneho kraja. Jeho rozloha je 934 km² a v roku 2015 v ňom žilo približne 171 780 obyvateľov. Priemerná hustota zaľudnenia je 183 obyvateľov na km² a správnym sídlom okresu je mesto Prešov. Z hľadiska rozlohy aj počtu obyvateľov môžeme povedať, že obec Krížovany patrí medzi malé obce okresu.

Za vonkajšie socioekonomické prostredie obce budeme považovať vonkajšie prostredie okresu Prešov. Pri analýze budeme postupovať podľa metodiky použitej pri analýze vnútorného prostredia obce, ale budeme vychádzať z časového obdobia rokov 1996 alebo 2001 až 2015, okrem údajov o trhu práce. Údaje za dlhšie časové obdobie za územie okresu nie sú k dispozícii.

Obyvateľstvo

Pri porovnávaní takých rozdielných celkov akými sú obec a okres je najdôležitejšie zamerať sa na analýzu vývoja jednotlivých ukazovateľov. Z hľadiska počtu obyvateľov je zrejmé, že počet obyvateľov okresu Prešov rastie počas celého sledovaného obdobia rokov 2001 až 2015. Za nárast počtu obyvateľov okresu je zodpovedný prevažne prirodzený prírastok obyvateľstva, ktorý je silnejší ako migračné saldo, ktoré je bohužiaľ počas celého sledovaného obdobia negatívne. V tomto ukazovateli sa obec Krížovany nelíši od okresu Prešov, nakoľko v obci je tiež zaznamenávaný nárast počtu obyvateľov.

Graf č. 5 Vývoj počtu obyvateľov v okrese Prešov

Zdroj: Štatistický úrad, 2016

Veková štruktúra okresu je v rámci prešovského kraja netypická. V porovnaní s ostatnými okresmi v prešovskom kraji je okres charakteristický nadpriemerným podielom obyvateľstva v predproduktívnom veku od 0 do 14 rokov. Tento jav je charakteristický pre viaceré okresy východného Slovenska. Tento jav úzko súvisí s národnostnou štruktúrou okresov a s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva v okrese, ktoré je charakteristické vysokou mierou pôrodnosti.

Migračné saldo

Tabuľka č.5 Migračné saldo okresu

Rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Prísta hova ný	933	831	907	818	814	891	922	862	922	848	908	893	830	720	894	908	977	980	1060	1175
Vystá hova ný	872	763	738	823	762	768	968	914	945	919	928	900	872	908	920	934	875	871	1164	1072
Saldo	61	68	169	-5	52	123	-46	-52	-23	-71	-20	-7	-42	-188	-26	-26	102	109	-104	103

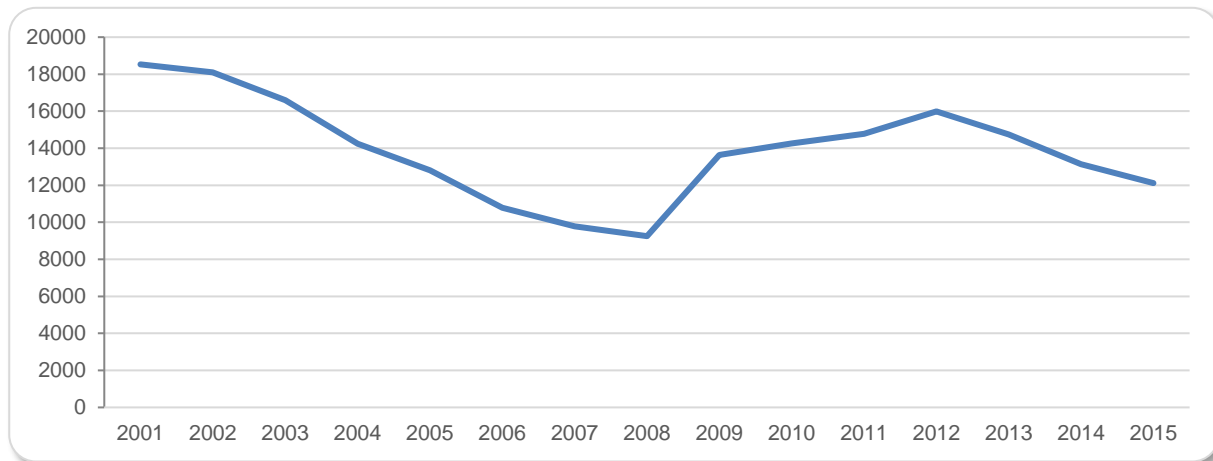
Zdroj: Štatistický úrad, 2016

Od roku 1996 do roku 2015 získal okres Prešov migráciou 177 obyvateľov. Okres takisto môžeme považovať za jedno z centier kraja. Významnú úlohu zohráva mesto Prešov spolu s okolitými obcami, do ktorých sa často sťahujú aj obyvatelia s iných okresov. V okrese Prešov je zaznamenávaný kontinuálny nárast počtu obyvateľov počas celého sledovaného obdobia. Tento fakt iba dopĺňa skutočnosť, že prirodzený prírastok je v okrese silný. Porovnanie zistených údajov o okrese a obci nám však ukazuje, že obec Krížovany sa teší prílevu nových osadníkov a je teda považovaná za dobré miesto pre život, čo je veľmi pozitívne. Z dôvodu nedostatočného množstva údajov o obyvateľstve sa v nasledujúcej časti budeme venovať analýze trhu práce v okrese.

Trh práce

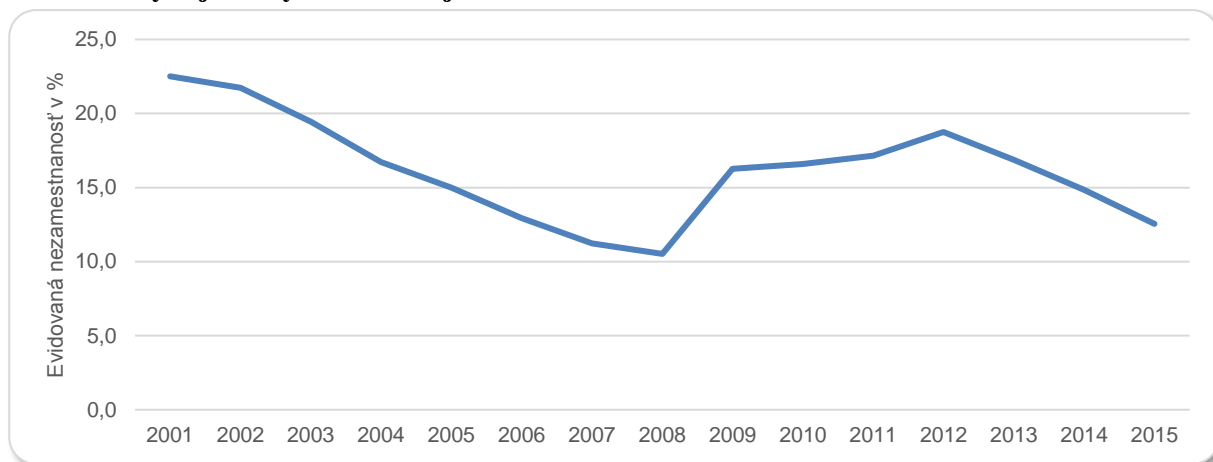
Dôležitým ukazovateľom trhu práce je miera evidovanej nezamestnanosti. Jej „zdravá“ hodnota sa pohybuje na úrovni okolo 4 až 6 %. Takáto hodnota zodpovedá normálnym pohybom pracovnej sily na trhu práce. Nezamestnanosť klesala od roku 2001 na celom Slovensku. V roku 2009 zaznamenávame jej nárast ako dôsledok hospodárskej krízy. Údaje za rok 2010 naznačujú oživenie trhu práce, no iba na jeden rok. V rokoch 2011 a 2012 už môžeme sledovať opätovný prepád. V roku 2013 je zaznamenávaný mierny pokles nezamestnanosti predovšetkým v krajoch Slovenska s najvyššou mierou nezamestnanosti. Z krajov majú najvyššiu priemernú mieru nezamestnanosti Banskobystrický, Košický a Prešovský. Pri analýze trhu práce v obci sme sa zamerali na počet uchádzačov o zamestnanie. V rámci okresu si priblížime nie len počet uchádzačov o zamestnanie, ale aj evidovanú mieru nezamestnanosti. Vývoj uchádzačov o zamestnanie v okrese Prešov medzi rokmi 2001 až 2015 znázorňujeme na grafe.

Graf č. 6 Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v okrese Prešov

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2016

Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v okrese Prešov je podobný ako vývoj počtu uchádzačov v obci Krížovany. Výkyvy v rámci okresu sú menšie, ale to súvisí s veľkosťou sledovaného územia. Minimum počtu uchádzačov sledujeme v predkrízových rokoch a maximum na začiatku sledovaného obdobia. Veľmi pozitívny je trend poklesu počtu uchádzačov o zamestnanie od roku 2012. Evidovaná nezamestnanosť v okrese Prešov má podobný priebeh ako evidovaná nezamestnanosť na Slovensku. Tieto skutočnosti potvrdzujú prepojenie úrovne obce a okresu s ekonomikou celého Slovenska.

Graf č. 7 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v okrese Prešov

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2016

Veľmi dôležitým faktorom analýzy trhu práce je aj zamestnanosť. Bohužiaľ pre nedostatok informácií a relevantných zdrojov informácií, uvedieme iba stručnú analýzu za kraje Slovenska. Údaje za zamestnanosť sa nám podarilo získať iba za kraje. Pri zamestnanosti tak ako aj pri iných ukazovateľoch je dôležitá analýza časového priebehu. Vývoj rastu zamestnanosti hodnotíme za obdobie rokov 2001 až 2015 na základe indexu zamestnanosti, ktorý udáva nárast alebo pokles oproti minulému roku.

Jediným krajom, ktorého priemerný rast indexu nedosiahol ani 100 %, teda zaznamenal pokles, bol Banskobystrický kraj. Najpomalšie rástla zamestnanosť v Trenčianskom, Prešovskom a Košickom kraji. Priemer indexu zamestnanosti týchto krajov za uvedené obdobie nepresiahol hodnotu 100,35 čo znamená že zamestnanosť rástla veľmi pomaly. Situácia v zamestnanosti v okrese Prešov bola a je

pravdepodobne veľmi podobná ako situácia v Prešovskom samosprávnom kraji. Rast zamestnanosti tu teda pokračuje iba veľmi pomaly. Tiež rast zamestnanosti v obciach okresu je pomalý.

Priemerná nominálna mesačná mzda

Najnižšia priemerná mesačná nominálna mzda je dlhodobo v Prešovskom kraji. Ako v jedinom kraji dosahuje hodnotu vyššiu ako 600 EUR iba v posledných rokoch. Hodnota priemernej nominálnej mesačnej mzdy v prešovskom kraji za rok 2015 bola 799 EUR. Oproti Bratislavskému kraju je takmer o polovicu nižšia a v roku 2015 dosahuje iba 80 % celoslovenského priemeru. Vývoj rastu miezd dobre ilustruje index rastu. Je to ukazovateľ, ktorý udáva nárast mzdy oproti minulému roku. Jeho priemer za obdobie rokov 2001 až 2015 je najvyšší v Trenčianskom kraji a najnižší v Košickom kraji. Prešovský kraj má druhú najnižšiu mieru rastu miezd.

Okres Prešov a všetky jeho obce sa nachádzajú v území, ktoré dlhodobo štatisticky vykazuje jednu z najnižších hodnôt priemernej nominálnej mesačnej mzdy. Navyše rast mzdy je veľmi pomalý. Aj napriek týmto nepriaznivým skutočnostiam by bolo možné túto situáciu využiť a na základe nízkej priemernej mzdy prilákať do regiónu investorov. Príbeh slovenského hospodárskeho rastu z prvých rokov 21. storočia bol čiastočne založený aj na nízkych nákladoch na prácu, v čom vidíme príležitosť aj pre rozvoj zamestnanosti v obci. Pri analýze priamych zahraničných investícií ukážeme, že ani nízke mzdy nemusia prilákať investorov, rozhodne je potrebné sa o to pokúsiť.

Priame zahraničné investície

Priama zahraničná investícia predstavuje medzinárodnú investíciu, teda zámer subjektu jednej ekonomiky, získať trvalý podiel v podniku so sídlom v inej ekonomike. Rozdelenie priamych zahraničných investícií je na Slovensku krajne nerovnomerné. Počas deviatich rokov (2003 – 2011) bolo 64,87 % všetkých PZI smerujúcich na Slovensko alokovaných do Bratislavského kraja a ďalších viac ako 18 % na územie západného Slovenska. Iba 8,88 % z celkového podielu PZI prišlo na východné Slovensko. Na úrovni krajov obstál najhoršie Prešovský, kde za deväť rokov bolo sústredených iba 1,07 % PZI smerujúcich na Slovensko.

Tieto výrazné rozdiely sú spôsobené viacerými faktormi. Prešovský kraj, aj napriek najnižšej priemernej mzde, nedokázal prilákať žiadnu väčšiu zahraničnú investíciu. Dôležitú úlohu pri alokácii PZI zohrávajú aj vládne stimuly, ktoré dokážu presvedčiť investorov aby začali podnikáť aj v nevyhovujúcich podmienkach. Tieto stimuly však zjavne nie sú dostatočné a mohli by napomôcť rozvoju zamestnanosti v okresoch prešovského kraja.

Hrubý domáci produkt

Regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa je podielom dvoch ukazovateľov a to regionálneho hrubého domáceho produktu a priemerného počtu obyvateľstva trvalo bývajúceho v danom regióne. Tvorba HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily je výrazne diferencovaná. Ako pri iných ukazovateľoch aj tu je zreteľný prepád v roku 2009 ako dôsledok hospodárskej krízy. Analýzu vývoja HDP v PKS v jednotlivých krajoch Slovenska budeme hodnotiť za roky 2001 až 2010.

Najvyššie hodnoty HDP v PKS na obyvateľa dosahuje Bratislavský kraj (v roku 2010 dosahuje 241 % priemeru Slovenska). Regionálne rozdiely sú veľmi výrazné, nakoľko iba dva kraje prevyšujú celoslovenský priemer – Bratislavský a Trnavský. Najhoršie postavenie má Prešovský kraj, kde hodnota HDP prevyšuje 10 000 EUR iba dva krát počas sledovaného obdobia. V roku 2010 dosahuje hodnota HDP v Prešovskom kraji 56,5 % priemeru Slovenského HDP. Prešovský kraj v roku 2010 dosiahol 147 % hodnoty roku 2001 a je tretí najpomalší v raste HDP.

Zhrnutie analýzy vonkajšieho prostredia

Pri analýze vonkajšieho prostredia sme sa opierali o územie Prešovského samosprávneho kraja a okresu Prešov. Na základe nami vykonaných analýz môžeme povedať, že vonkajšie prostredie obce Križovany sa v súčasnosti borí s mnohými socioekonomickými problémami. Obec Križovany je súčasťou širšieho územia okresu Prešov. Bohužiaľ toto územie je charakteristické najnižším priemerným HDP na obyvateľa, pričom v sledovanom období dosiahol najnižší rast. Tiež v podiely priamych zahraničných investícií za sledované obdobie 9 rokov prišlo do územia Prešovského samosprávneho kraja iba o málo viac ako jedno percento PZI smerujúcich na územie Slovenska.

Hoci rast priemernej nominálnej mesačnej mzdy je aj v Prešovskom samosprávnom kraji porovnateľný s ostatnými regiónmi, v reálnych číslach je najnižšia. Kraj tak ako aj okres majú značné problémy na trhu práce o čom svedčí vysoká miera evidovanej nezamestnanosti a vysoký počet uchádzačov o zamestnanie. Jedným z mála ukazovateľov v ktorých dosahuje Prešovskom samosprávnom kraji pozitívne hodnoty je prírastok obyvateľov, ktorý je však spôsobený prirodzeným prírastkom a nie migráciou. Okres Prešov sa vyznačuje vysokým prirodzeným prírastkom a tiež pozitívnym migračným saldom. Vonkajšie prostredie obce Križovany disponuje podľa nášho názoru vysokým socioekonomickým potenciálom.

Vzťah obce a prioritných osí rozvoja územia Slovenska

Koncepcia územného rozvoja Slovenska (2001) s aktualizáciou v roku 2011 vyhodnotila jednotlivé obce ako terciárne centrá, t. j. centrá na základe ich terciárnej obslužnosti (úrovne vybavenosti vybranou vyššou občianskou vybavenosťou), resp. predpokladov vytvorenia kvartérnej obslužnosti. Na základe vyhodnotenia jednotlivých skupín zariadení občianskej vybavenosti bolo na národnej úrovni vytvorených päť skupín obcí, ktoré naznačujú úroveň obsluhy ako pre vlastnú obec, tak pre jej zázemie.

Súčasne KURS vychádza z dvoch základných premís:

- nutnosti vytvorenia väzieb na európsku sídelnú sieť,
- vytvorenia optimálnych podmienok pre udržateľný rozvoj všetkých aktivít spoločnosti.

Medzi sídelno-priestorové danosti okolitého územia, ktoré môžu pozitívne ovplyvňovať aj rozvoj sídelných štruktúr Slovenska, patria okrem iných aj:

- dominantnosť košicko-prešovskej aglomerácie v „karpatskom regióne“ v juhovýchodnej časti Poľskej a východnej časti Maďarskej republiky a Zakarpatskej Ukrajiny.

Súčasne obec leží na koridore európskej multimodálnej siete TEN-T, ktoré sú v dotyku, resp. prechádzajú územím Slovenska, a to:

- Bratislava – Žilina – Prešov – Užhorod.

KURS definuje prepojenia európskeho významu, ktoré by malo Slovensko propagovať a podporovať predovšetkým v záujme vlastného rozvoja, pričom sa jedná o nasledujúce smery, ktoré vedú v blízkosti obce:

- severojužné prepojenie východným Slovenskom od severských a pobaltských štátov smerom na Balkán (dopravný koridor Via Carpatia),
- západno - východné prepojenie ako stredná os prepájajúca súčasné koridory TEN-T v smere Norimberg/Drážďany – Praha – Olomouc – Žilina – Prešov – Košice – hranica s Ukrajinou.

Obec je administratívne a funkčne naviazaná hlavne na regionálne centrum krajské mesto Prešov. Na základe zastúpenia vybraných druhov zariadení sociálnej infraštruktúry je mesto Prešov v zmysle KURS zaradené do miest prvej skupiny a prvej podskupiny.

Rozvojové osi sú súčasťou vyváženej hierarchizovanej sídelnej štruktúry. Podporujú sídelné väzby medzi obcami a rovnovážny sídelný rozvoj vrátane rozvoja vidieka. Vytvárajú podmienky pre dostupnosť k infraštruktúram, zachovanie a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva a zabezpečujú požiadavky, ktoré sú na sídelnú štruktúru kladené z hľadiska ekonomických, sociálnych a environmentálnych súvislostí. Rozvojové osi tak efektívne plnia požiadavky trvalej udržateľnosti a vytvárania zdravého a environmentálne vhodného obytného i pracovného prostredia.

KURS stanovuje tri stupne rozvojových osí, ktoré vychádzajú z nasledovných kritérií:

- rozvojová os prvého stupňa – prepája centrá osídlenia prvej skupiny a ťažiská osídlenia prvej úrovne v štáte a porovnateľné centrá mimo hraníc krajiny, pričom zahŕňa minimálne jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu rýchlostného typu,
- rozvojová os druhého stupňa – prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne s centrami osídlenia prvej skupiny a ťažiskami osídlenia prvej úrovne, resp. prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne medzi sebou, pričom zahŕňa minimálne jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu nadregionálneho významu alebo jednu rýchlostnú cestu,
- rozvojová os tretieho stupňa – prepája stredné centrá a ťažiská osídlenia tretej úrovne navzájom, ako aj ostatné vyhodnocované centrá osídlenia s ostatnými centrami osídlenia druhej skupiny.

KURS odporúča sa na riešenom území obce v prednostne podporovať územný rozvoj v smere týchto osí 1. stupňa: obec sa nachádza v priestore žilinsko-podtatranskej rozvojovej osi: Žilina – Martin – Poprad – Prešov.

Ďalší vývoj sídelnej štruktúry záujmového územia je potrebné vnímať v nových súvislostiach. Tieto nespočívajú len v zmenených politických a hospodárskych podmienkach Slovenska, ale predovšetkým v súvislostiach a podmienkach tzv. postindustriálnej etapy vývoja spoločnosti. Podstatou tejto etapy vývoja spoločnosti je jej transformácia zo spoločnosti “industriálnej” na spoločnosť “informačnú”, pre ktorú je determinantom rozvoja transformácia z produkcie hmotných statkov na produkciu duchovných hodnôt. Súčasne s tým sa očakáva v súlade s charakterom postindustriálneho vývoja ďalší rozvoj primárneho a sekundárneho sektora, ktorého ďalší rozvoj tkvie v ekologizácii výroby, spôsobe spracovania a využívania ich produktov.

Pri ďalšom rozvoji obce i jej okolitého priestoru sa žiada akceptovať charakteristické znaky vývoja vidieckeho osídlenia, kultúrnej krajiny a cezhraničnosti územia, v ktorom sa obec nachádza, a to pri rozvoji sídiel a pri lokalizovaní výrobných a technických diel v krajine, stavieb a areálov, trás dopravy a technickej infraštruktúry a hospodárskej činnosti. To znamená:

- pri novej výstavbe akceptovať a nadväzovať na historicky utvorenú štruktúru osídlenia s cieľom dosiahnuť ich vzájomnú funkčnú a priestorovú previazanosť pri zachovaní identity, špecifičnosti a pod. pôvodného osídlenia,
- rešpektovať kultúrno-historické urbanistické celky a architektonické objekty až areály v širšom zábere než požaduje ochrana pamiatok, tzn. podchytením aj ďalších hodnôt prostredia s cieľom zabezpečiť pre nich potrebnú ochranu,
- rešpektovať potenciál kultúrnych, historických, spoločenských, technických, hospodárskych a ďalších hodnôt charakterizujúcich prostredie, a to v polohe hmotnej aj nehmotnej a vytvárať pre nich vhodné prostredie.

Obec ako člen mikroregiónu, združenia obcí a euroregiónov

Podľa zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov, obec má právo združovať sa s inými obcami v záujme dosiahnutia spoločného prospechu. V praxi najčastejším predmetom činnosti združenia obcí sú oblasti ako sociálne veci, starostlivosť o životné prostredie, miestna doprava, školstvo, kultúra a miestny cestovný ruch. Svojou činnosťou združenie obcí napomáha využiť svoj prirodzený potenciál na dosiahnutie hospodárskeho, kultúrneho a sociálneho rozvoja územia, spoločne vytvárať podmienky na plnenie úloh obcí.

Obec aktívne spolupracuje aj s okolitými obcami z okresu Prešov. Obec je členom miestnej akčnej skupiny MAS SKALA, o. z. V súčasnosti sa očakáva pokračovanie implementácie nástroja LEADER v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020. Obec je však dlhodobo aktívnym členom Regionálneho združenia miesta a obcí Prešov - Šariš a tiež spolupracuje Občianskym združením Ekosvinka.

Analýza príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia

Analýza príležitostí a ohrození sa zameriava na budúci rozvoj obce z hľadiska vonkajších faktorov, určuje možnosti a riziká, s ktorými treba v tomto procese rátať. Príležitosťou obce je pozitívny trend, ktorý môže byť impulzom pre jej ďalší rozvoj za predpokladu, že obec získa zdroje na jeho realizáciu a bude oň záujem. Ohrozením obce sú akékoľvek nevýhodné trendy alebo smery vývoja a to na úrovni miestnej, ale aj regionálnej a národnej, ktoré ju v negatívnom smere ovplyvňujú.

V prípade programu sa najčastejšie objavujú tieto kategórie príčin:

- ľudia,
- metódy a postupy,
- nedostatok dát, informácií,
- systém organizovania a riadenia, vrátane združovania a rozvíjania spolupráce aktérov,
- dostupnosť externých finančných zdrojov,
- vonkajšie okolie a prostredie (legislatíva, politiky, jestvujúci stav a vývoj v rôznych oblastiach a iné).

Príležitosti v rozvoji obce sú:

- rozvoj aglomerácie Prešov – Poprad,
- bezprostredná blízkosť diaľnice D1 Bratislava - štátna hranica SK/UA,
- vytváranie nových pracovných miest v obci a jej okolí, hlavne rozvojom tradičných vidieckych hospodárskych činností ako aj rozvojom cestovného ruchu,
- dobudovanie základnej infraštruktúry,
- zlepšenie prostredia v obci, predovšetkým materiálne technického zabezpečenia pre poskytovanie verejných služieb,
- zapojenie sa do projektových schém podporujúcich rozvoj regiónu a obce, vrátane možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, či iných verejných zdrojov,
- zavedenie a rozšírenie moderných informačných a komunikačných technológií v obci,
- zlepšovanie životných podmienok v krajine, teda aj v širšom okolí obce a priamo v obci,
- rozvoj spolupráce so susediacimi a partnerskými obcami, vrátane prihraničných poľských obcí,
- zvýšenie protipovodňovej ochrany obce,
- zvyšovanie celkovej atraktívnosti obce, predovšetkým však pre rodiny s deťmi a ďalší rozvoj IBV,

- podnietenie záujmu o obec a jej okolie zo strany obyvateľov a potenciálnych návštevníkov, vyššia miera identifikácie sa s obcou a celkové dlhodobé posilňovanie vzťahu obyvateľov obce k svojmu bydlisku a jej okoliu.

Ohrozenia v rozvoji obce sú:

- znižovanie atraktívnosti života v obci,
- chýbajúci vodovod,
- chýbajúca dažďová a splašková kanalizácia,
- slabý záujem o investičné príležitosti zo strany investorov a celkové zhoršovanie podnikateľského prostredia na úrovni štátu, či regiónu,
- pretrvávajúce zaostávanie východného Slovenska, vrátane nízkych investícií a pretrvávajúcej nepriaznivej situácie na trhu práce,
- nezáujem o obec zo strany súčasných a potenciálnych partnerov a investorov zo všetkých oblastí života obce a jej obyvateľov,
- postupné znehodnocovanie a zánik hodnôt dejinného, kultúrno-historického a prírodno-krajinného potenciálu obce,
- emigrácie obyvateľstva mimo obec, hlavne odlev mladých ľudí,
- znižovanie atraktívnosti života vo vidieckom priestore neriešením aktuálnych problémov rozvoja obce a regiónu,
- vo viacerých vonkajších ohrozeniach (zmena legislatívy, zmena financovania obcí), ktoré môžu obci spôsobiť neočakávané problémy.

STEEP analýza poskytuje obraz o sociálnom, technologickom, ekonomickom, ekologickom, politickom a hodnotovom prostredí, ktoré vplyvajú na rozvoj obce. Jednotlivé vonkajšie faktory môžu pozitívne, ale i negatívne ovplyvniť rozvoj obce a vývoj situácie záujmovom území obce.

Tabuľka č. 6: STEEP analýza

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické	Hodnoty
Starnutie obyvateľstva, rastúci záujem o sociálne služby	Úroveň technológie a zavádzanie inovácií do výroby a služieb (technologická výhoda, resp. zaostávanie)	Nové trhy a nové príležitosti v oblasti priemyslu a služieb (napr. cestovný ruch)	Stav životného prostredia	Politika Vlády SR v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti	Zmena postojov občanov smerom k lokálnemu rozvoju
Zvyšovanie podielu vysokoškolsky vzdelaných ľudí na populácii	Dostupnosť nových inovácií a technológií („open innovation“)	Spill-over efekty hospodárskeho rastu SR a susediacich regiónov	Podpora tvorby a ochrany životného prostredia (zvyšovanie environmentálnej angažovanosti občanov)	Pripravenosť štátnych inštitúcií na čerpanie fondov EŠIF + flexibilita čerpania fondov EÚ	Organizačná kultúra – nové modely pre spoluprácu
Nedostatočné prepojenie vzdelávacieho systému a trhu práce	Schopnosť regiónu tvoriť inovácie, resp. transferovať ich z iných regiónov	Dostupné externé finančné zdroje na podporu rozvoja ekonomiky a zamestnanosti	Klimatické zmeny	Legislatíva: časté zmeny, kvalita, vymožiteľnosť a pod.	Tímová spolupráca, združovanie a klastrovanie socioekonomických partnerov
Zmeny postojov a správania sa ľudí – napr. aktívny tretí sektor	Moderné IKT riešenia pre komunikáciu s obyvateľstvom a e-government	Daňová / fiškálna politika na EÚ a národnej úrovni	Nedostatočné a neefektívne opatrenia protipovodňovej ochrany	Zmeny vlád ako výsledok volieb	Osobné hodnoty, zmena postojov obyvateľstva ako napr. rastúca xenofóbia, rasizmus
Využívanie sociálnych technológií, sietí a inovácií	Podpora vedy, výskumu a inovácií na národnej i európskej úrovni	Systémy na podporu podnikania, investícií a cestovného ruchu	Staré environmentálne záťaž	Komplikovaná legislatíva a výkon v oblasti verejného obstarávania	Zmena postojov k správe vecí verejných: zapájanie sa do občianskych procesov

Zmeny správania klientov sociálnych zariadení, tlak na zvyšovanie kvality služieb	-	-	Zhoršovanie kvality spodných i povrchových vôd	Dlhodobé rozvojové problémy pri riešení otázok chudoby	Korupcia
---	---	---	--	--	----------

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2016

Výstupy z analýzy príležitostí a ohrození obce sú zhrnuté v nasledujúcej SWOT analýze obce pre jednotlivé oblasti, a to: sociálna, ekonomická, environmentálna.

SWOT analýza

Tematická oblasť: Sociálny rozvoj

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> stabilný počet obyvateľov obce, pomoc obce pri životných situáciách, vysoká angažovanosť obce o spoluprácu s ďalšími obcami a lokálnymi partnermi v riešení spoločných problémov, skúsenosti z tvorby a implementácie projektov financovaných z národných a európskych zdrojov, dom kultúry ako kultúrneho a spoločenského centra v obci, obecná knižnica, dva rímskokatolícke kostoly, dostatok plôch pre pohybové aktivity detí a disponibilná plocha pre prípadné rozširovanie detských ihrísk a športovísk, organizovaná športová činnosť, vybudované detské ihriská, tradičné kultúrne podujatia. 	<ul style="list-style-type: none"> vyššia miera nezamestnanosti a vysoká pracovná migrácia, neexistujúca opatrovateľská služba, chýbajúci denný stacionár, absencia ZŠ a MŠ, nedostatok finančných prostriedkov na rozvoj sociálnych služieb a s tým súvisiace málo rozvinuté služby starostlivosti o rodinu, deti a osoby odkázané na starostlivosť, pretrvávajúce problémy sociálnej inklúzie spojené s neprispôsobivými občanmi, starnutie obyvateľstva a znižovanie počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov obce, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, nedostatok finančných zdrojov pre financovanie kultúrnych a spoločenských aktivít, chýbajúce zdroje na obnovu a rekonštrukciu, dovybavenie a rozšírenie detských ihrísk a športovísk.
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> zintenzívnenie spolupráce s okolitými obcami ako aj v rámci cezhraničnej spolupráce, hlavne v oblasti vytvárania územných a priestorových podmienok pre realizáciu rozličných športových, rekreačných a oddychových aktivít, podpora projektov rozvoja bývania v obci, možnosť získania zdrojov z Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020, začatie implementácie nástroja LEADER, vytváranie podmienok zo strany štátu pre zosúladenie zručností a potrieb trhu práce, podpora rozvoja sociálnych služieb, a iných opatrení, projektov a programov na podporu sociálneho začleňovania ohrozených skupín podľa ich špecifických potrieb, využívanie dotačných nástrojov a finančných mechanizmov v oblasti rozvoja ľudských zdrojov a aktívnych opatrení trhu práce, využívanie nástrojov ďalšieho vzdelávania, celoživotného vzdelávania a poradenstva, orientácia na efektívne partnerstvá a spoluprácu aktérov regionálneho rozvoja, podpora na obnovenie a rozvíjanie tradičných remesiel. 	<ul style="list-style-type: none"> odchod mladých ľudí a pracovnej sily do miest a iných regiónov, nárast počtu starých občanov, nedostatok finančných prostriedkov na skvalitnenie kultúrno-spoločenskej infraštruktúry obce a na rozvoj sociálnej infraštruktúry, prehlbovanie sociálnych a ekonomických problémov na národnej úrovni s dopadom na životnú úroveň obyvateľov obce, zhoršovanie zdravotného stavu obyvateľstva, prehlbovanie chudoby u niektorých skupín populácie a reprodukcia chudoby, vplyv nežiaducich javov na deti a mládež, vandalizmus a znehodnocovanie prírodných, kultúrno-historických pamiatok, nedostatočne motivujúca legislatíva pre rizikové skupiny v oblasti nezamestnanosti a vzrastajúci počet ľudí ohrozených chudobou.

Tematická oblasť: Hospodársky rozvoj

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> existujúce vytváranie synergických efektov pri využívaní rozvojových faktorov prostredníctvom partnerstva so strategickými sociálnoekonomickými partnermi a zapojenie obce do mikroregionálnych i regionálnych aktivít, existencia verejného rozhlasu vybudovaná sieť na rozvod elektrickej energie a plynu, pokrytie mobilným signálom, blízkosť diaľnice D1 Bratislava - štátna hranica SK/UA. 	<ul style="list-style-type: none"> nerozvinutý pracovný trh v obci a v celom Prešovskom kraji, zlý technický stav niektorých miestnych komunikácií a chodníkov, nedokončená protipovodňová ochrana, absencia splaškovej a dažďovej kanalizácie, absencia cyklotrás vedúcich cez kataster obce a cyklistické cestičky nie sú vybudované ani v obci vysoká energetická náročnosť obecných budov

	<ul style="list-style-type: none"> • nekvalitný, zastaraný a energeticky náročný systém verejného osvetlenia, • absencia kompletneho kamerového systému, • v obci nie sú toho času žiadne energetické výrobné zariadenia na báze obnoviteľných zdrojov energie.
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> • využívanie faktora výhodnej geografickej polohy na jednej z významných rozvojových osí v SR, • rozvoj spolupráce subjektov hospodárskeho života vrátane cezhraničnej spolupráce, • zvyšujúci sa záujem o vidiecky cestovný ruch, cykloturistiku a bioprodukty, • preferovanie a profilovanie hospodárskej základne pre rozvoj malého a stredného podnikania s orientáciou na rozvoj tradičných foriem výroby a služieb vrátane vytváranie nových pracovných miest najmä v malom podnikaní a službách, • rozvoj nepotravinárskeho poľnohospodárstva - diverzifikácia tradičných činností poľnohospodárskych subjektov, • využitie EŠIF, dotácií a fondov pre budovanie a modernizáciu verejnej infraštruktúry, realizáciu rozvojových projektov na podporu podnikania, poľnohospodárskych činností i cestovného ruchu, • vytvorenie efektívneho marketingu obce i širšieho regiónu, • rozvoj infraštruktúry a podmienok pre ďalšie bývanie (hlavne IBV) v obci.	<ul style="list-style-type: none"> • zvýšená regionálna a celosvetová konkurencia a recesia v oblasti profilových odvetví vhodných pre rozvoj obce, • pomalá a nákladná výstavba, modernizácia a rekonštrukcia regionálnej a národnej technickej infraštruktúry, • pretrvávajúci nezáujem investorov o región, • nedostatočná podpora cestovného ruchu zo strany štátu a VÚC, • zvyšovanie komunikačnej a administratívnej náročnosti výkonu činností verejnej správy vo vzťahu k externému, ako aj internému prostrediu.

Tematická oblasť: Environmentálny rozvoj

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • územie obce bez starých environmentálnych záťaží, • existencia verejného vodovodu, • zabezpečený odvoz TKO a zavedený separovaný zber odpadu v obci a zvyšujúce sa množstvá vytriedených zložiek komunálneho odpadu, • existencia aktivít čistenia verejného priestranstva v obci a jej katastri.	<ul style="list-style-type: none"> • absencia verejnej kanalizácie a funkčnej čistiarne odpadových vôd, • absencia verejného vodu, • nedostatok zdrojov na modernizáciu a optimalizáciu zabezpečenia vlastných technických služieb v obci (nutnosť externých dodávok a služieb), • vysoké riziko povodňových záplav absenciou protipovodňových opatrení na celom území obce.
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> • zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľstva v oblasti životného prostredia a rozvoj environmentálnej výchovy na školách, • realizovanie projektov zameraných na zlepšenie stavu životného prostredia vo všetkých jeho zložkách v spolupráci s ďalšími aktérmi, • rozvoj ekologického poľnohospodárstva a ekologizácia priemyselnej výroby, • realizácia národných i cezhraničných projektov podporujúcich využitie obnoviteľných zdrojov energie, • budovanie spoločnej environmentálnej infraštruktúry so susediacimi obcami	<ul style="list-style-type: none"> • vykurovanie hlavne tuhými palivami s následnými škodlivými emisiami, • znečistenie podzemných vôd splaškami a následne individuálnych studní, • pretrvávajúci tlak na životné prostredie a pôvodnú krajinu z pohľadu ďalšej urbanizácie krajiny, • zmeny v životnom prostredí na miestnej a globálnej úrovni a s tým spojené riziká a škody.

Zdroj: Diervilla, spol. s r.o., 2016

Identifikácia kritických oblastí rozvoja

Identifikácia disparít a nadväzujúce vymedzenie cieľových skupín je v súlade so zadaním z vypracovanej analýzy SWOT ako aj analýzy zdrojov obce. Dôležitým východiskovým rámcom pre vymedzenie cieľových skupín so sústredenou podporou obce a stanovenie relevantných opatrení, ktoré by mali riešiť existujúce nerovnosti a rozdiely sú vybrané strategické a koncepčné dokumenty spracované na národnej a regionálnej úrovni, ako aj vo vzťahu k štátnym legislatívnym normám zaväzujúcim obec poskytovať svojim obyvateľom balík verejných služieb v danom rozsahu a kvalite. Na odvetvové disparity treba pozerať ako na nerovnosti, neodôvodnené rozdiely, či nezhody medzi potenciálom a jeho súčasným využitím. Ich identifikácia vychádza z porovnania zistených silných a

slabých stránok, ktoré sú uvedené vo SWOT analýze. Pôsobenie silných stránok obce je oslabované negatívnymi vplyvmi jej slabých stránok. Silné stránky sú potenciálom, ktorý je možné využiť pre budúci rozvoj, je ale nutné zlepšiť alebo odstrániť príslušné slabé stránky tak, aby mohli byť silné naplno využité.

SWOT analýza obce preukázala nasledovné disparity i faktory jej rozvoja:

Hlavné disparity rozvoja obce:

- pomerne vysoká nezamestnanosť v porovnaní s inými regiónmi Slovenska, rast dlhodobu nezamestnaných, nekvalifikovaných a neprispôsobivých obyvateľov,
- odliv pracovných síl, hlavne absolventov škôl a mladých ľudí v dôsledku nedostatku vhodných pracovných miest,
- ťažšie dostupná železničná infraštruktúra,
- absencia verejného vodovodu,
- absencia splaškovej a dažďovej kanalizácie,
- zlý technický stav niektorých verejných budov vyžadujúcich si rekonštrukciu,
- nízka úroveň podnikania obyvateľov a slabá konkurencieschopnosť existujúcich podnikov a prevádzok v obci,
- dlhodobá ekonomická nestabilita veľkej časti poľnohospodárskych podnikov podnikajúcich v katastri obce a ich nízky vplyv na zamestnanosť,
- nedostatočná kvalita verejných služieb občanom a podnikateľskej sféry,
- slabá spolupráca aktérov regionálneho rozvoja na miestnej a regionálnej úrovni, nedostatočné využívanie potenciálu členstva obce v združeniach, spolkoch a klastroch,
- nedostatočná a nedobudovaná technická infraštruktúra v obci (miestne cesty, chodníky, cyklistické chodníky, verejné osvetlenie),
- nedostatok kvalitných verejných priestorov pre kultúrne, spoločenské, či športové vyžitie obyvateľov,
- nedostatočná protipovodňová ochrana obce,
- chýbajúce sociálne služby a sociálna infraštruktúra.

Hlavné faktory rozvoja obce:

- zánietení občania majúci záujem o ďalší rozvoj obce, vrátane množstva vlastných iniciatív,
- vybudovaná základná technická infraštruktúra v obci, vrátane rozvoja IBV a tiež potenciál budovania bytových domov s podporou ŠFRB,
- blízkosť krajského mesta Prešov,
- blízkosť diaľnice D1 Bratislava - štátna hranica SK/UA,
- skúsenosti a možnosť využívania európskych štrukturálnych a investičných fondov pre rozvoj obce,
- posilňovanie kapacity a efektivity verejnej správy na úrovni obce,
- vytváranie synergických efektov pri využívaní rozvojových faktorov prostredníctvom partnerstva so strategickými sociálno-ekonomickými partnermi ako je členstvo v vytvárajúcej sa MAS Skala, o. z. a RMZO Prešov – Šariš,
- vybudované cezhraničné partnerstvá s možnosťami rozvoja spoločných projektov.

Tabuľka č.7: Tabuľka rizík

Druh rizika	Zdroj rizika	Nežiaduce dôsledky	Pravdepodobnosť
Technické	Priemyselné havárie, negatívny vplyv poľnohospodárstva a ťažby dreva	Znečistenie životného prostredia, znižovanie biodiverzity a zhoršovanie kvality vôd	Nízka

Environmentálne	Objavenie doteraz neidentifikovaných starých environmentálnych záťaží	Nadmerné znečistenie	Nízka
	Požiare lesov a poľnohospodárskych plôch	Vzniknuté škody, ohrozenie životov a zdravia ľudí a zvierat	Stredná
	Povodňové ohrozenie	Vzniknuté škody, ohrozenie životov a zdravia ľudí a zvierat	Stredná
Sociálne	Nárust chudoby a sociálneho vylúčenia	Rastúca kriminalita	Stredná
	Starnutie obyvateľstva	Chudoba starších, prenos sociálneho bremena na samosprávy	Stredná
Ekonomické	Hospodárenie obce (zmena fiškálnej politiky)	Zadĺženie obce, absencia investičných zdrojov	Stredná

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

Fotografia č.7: Jeseň v chotári

Zdroj: Obec Krížovany, 2015

Strategická časť

Základné východiská pre definovanie stratégie

K základným predpokladom realizácie Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 patria:

- záujem a angažovanosť občanov a aktérov pôsobiacich na území obce pre jej realizáciu,
- integrovaný prístup,
- majetkové vysporiadanie vlastníckych vzťahov, hlavne pri infraštruktúrnych projektoch rozvoja obce,

- dostatočné financovanie prenesených kompetencií štátnej správy na samosprávu zo štátneho rozpočtu.

Navrhovaná stratégia vychádza zo strategických prístupov v rámci regionálneho rozvoja, ktoré sú postavené na:

- aktivizácii nedostatočne využívaného potenciálu a podpore hospodárskeho rozvoja obce a okolia,
- rozšírení a zvýšení podielu aktivít na úrovni partnerstva.

Pri realizácii stratégie bude zároveň kladený dôraz na rešpektovanie princípov udržateľného rozvoja a podporu synergie medzi ekonomickým, sociálnym a environmentálnym prostredím. Pri formulácii stratégie programu boli zohľadnené priority Slovenskej republiky formulované v dokumente Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2020/30.

Vychádzajúc z analýzy existujúceho stavu hospodárskych, sociálnych a environmentálnych podmienok v obci boli identifikované nasledovné strategické prioritné rozvojové oblasti obce:

- v hospodárskej oblasti: Trvalo udržateľný hospodársky rozvoj založený na miestnych iniciatívach a zdrojoch.
- v sociálnej oblasti: Kvalitné sociálne služby zabezpečujúce spokojnosť medzi obyvateľmi obce.
- v environmentálnej oblasti: Zdravé životné prostredie v obci vhodné pre súčasné zachovanie prírodného dedičstva a zároveň pre ďalší rozvoj cestovného ruchu.

Vízia

VÍZIA obce Krížovany v roku 2022

Obec Krížovany vyvážene zabezpečuje podmienky pre harmonický život svojich obyvateľov.

Obec je príjemným vidieckym sídlom zabezpečujúcim komplexné sociálne služby pre svojich obyvateľov.

Obec vyvážene a ohľaduplne využíva svoje prírodné bohatstvo za účelom jeho ekonomického a ekologického zveľadovania.

Obec vytvára priaznivé podmienky na rozvoj tradičných výrobných i nevýrobných odvetví a služieb, pre ktorých rozvoj má obec najväčší potenciál, a podmienky pre získavanie investorov.

Je obcou s kvalitnou verejnou infraštruktúrou dostupnou pre všetkých obyvateľov obce i jej návštevníkov.

Obec má vytvorené podmienky na rozvoj individuálnej bytovej a hromadnej bytovej výstavby a s ňou súvisiacej infraštruktúry, vrátane podmienok pre podporu rodín s deťmi.

Celkovo je obec Krížovany príjemným miestom pre život i pre návštevu – peknou, čistou, zdravou a bezpečnou obcou so spokojnými obyvateľmi i návštevníkmi.

Formulácia a návrh stratégie

Strategický cieľ programu ako aj parciálne ciele vychádzajú z §3 Ciele podpory regionálneho rozvoja zákona č. 309/2014 o podpore regionálneho rozvoja, kde je hlavným cieľom podpory regionálneho

rozvoja: „odstraňovať alebo zmierňovať nežiaduce rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja a územného rozvoja regiónov a zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj regiónov, zvyšovať ekonomickú výkonnosť, konkurencieschopnosť regiónov a rozvoj inovácií v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja, zvyšovať zamestnanosť a životnú úroveň obyvateľov v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja.“

Podpora regionálneho rozvoja podľa odseku 1 spomínaného zákona je zameraná najmä na komplexné využívanie vnútorného rozvojového potenciálu územia. Jej prírodných, kultúrnych, materiálnych, finančných, ľudských a inštitucionálnych zdrojov. Podporu zavádzania nových technológií a inovácií pri rešpektovaní vnútorných špecifik regiónu. Ďalej na rozvoj informatizácie a digitalizácie, na rozvoj hospodárstva a podnikateľského prostredia v regióne s cieľom zvýšiť jeho produktivitu a optimalizovať štruktúru hospodárstva. Zároveň napomáha vytvárať nové pracovné miesta a stabilizovať ohrozené pracovné miesta. Takisto je zameraná na rozvoj ľudských zdrojov vrátane zvyšovania vzdelanostnej úrovne, kvalifikácie a zlepšovania prípravy detí a mladých dospelých na trh práce, predchádzanie sociálneho vylúčenia a zmierňovanie jeho negatívnych dôsledkov, podporu rovnosti príležitostí na trhu práce a podporu znevýhodnených komunít, realizáciu verejných prác podporujúcich rozvoj regiónu, zlepšenie a rozvoj sociálnej infraštruktúry regiónu, zlepšenie dopravnej a technickej vybavenosti regiónu.

Na základe analýzy súčasnej situácie a predpokladov ďalšieho rozvoja má obec nasledovný strategický cieľ na roky 2015 až 2022:

Strategický cieľ

Trvalé zvyšovanie kvality života obyvateľov obce Krížovany, rozvoj jej ekonomickej výkonnosti, zvýšenie jej konkurencieschopnosti pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja a celkovej atraktivity vidieckeho priestoru.

Formulácia strategického cieľa vychádza z predpokladu, že budú vytvorené podmienky pre stabilizáciu, rozvoj a adaptáciu obyvateľstva v aktívnom prostredí s vybudovanou infraštruktúrou. Zároveň však musia byť vytvorené podmienky pre efektívne využitie výdavkov verejných prostriedkov v kombinácii so súkromnými investíciami za účelom podpory nových rozvojových projektov. Súbežne je však potrebné venovať pozornosť rozvíjaniu ľudských zdrojov. Hlavným zámerom stratégie v tejto oblasti je zapojenie viacerých subjektov a aktérov z obce, širšieho okolia i v rámci medzinárodnej spolupráce, a postup riešenia danej problematiky v rámci partnerstva. V oblasti vybavenia územia dopravnou infraštruktúrou sa stratégia orientuje hlavne na vybudovanie prepojenia regiónu tak, aby bola zabezpečená napojenosť na nosné dopravné koridory v dostatočnom čase a kvalite. Okrem zlepšenia dopravnej obslužnosti sa pozornosť venuje aj rozvoju informačnej spoločnosti, hlavne služieb poskytovaných samosprávou občanom a podnikateľom. Stratégia v oblasti životného prostredia je zameraná na zlepšenie situácie zavádzaním nových ekologických metód výroby energie, novým prístupom občanov k ochrane životného prostredia, k environmentálne priaznivému poľnohospodárstvu, k zodpovednému manažmentu vôd a k zvýšenému využívaniu obnoviteľných zdrojov energie.

Stratégia zvolená na dosiahnutie strategického cieľa vychádza z poznania komplexných potrieb obce, ich dôležitosti pre zabezpečenie kvality života jej občanov a výsledkov dosiahnutých v minulých rokoch. Do riešenia širokého spektra existujúcich rozvojových potrieb aktívne vstupujú viacerí aktéri (štát, miestna samospráva, súkromný sektor, mimovládne organizácie, občania) s rôznymi kompetenciami, záujmami a finančnými zdrojmi. Preto stratégia vychádza z predpokladu, že

príslušné orgány verejnej správy na národnej a regionálnej úrovni zabezpečia koordinovaný prístup pri realizácii intervencií na území kraja/okresu, ktorého predpokladom je vzájomná spolupráca a informovanosť kľúčových aktérov jeho rozvoja. Špecifická pozornosť v stratégii a celom dokumente programu je venovaná koordinácii intervencií spolufinancovaných zo zdrojov európskych fondov cez schválené operačné programy ako doplnkového zdroja financovania rozvojových zámerov obce. Účelom programu v strategickej časti je navrhnúť prioritné oblasti a opatrenia, ktoré sú:

- priamo v kompetencii samosprávy a obec ich zabezpečuje v zmysle príslušnej legislatívy;
- nie sú priamo v kompetencii samosprávy), ale obec ich v rámci svojich schopností a možností dokáže ovplyvniť (najmä pri využití princípu partnerstva) vytváraním synergických efektov a motivačnými opatreniami.

V rámci Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 sú navrhované tri Prioritné oblasti rozvoja obce a to oblasť sociálnej politiky, oblasť hospodárskej politiky a oblasť environmentálnej politiky.

Tabuľka č.8: Prioritné oblasti rozvoja

Prioritné oblasti		
Sociálna	Ekonomická	Environmentálna
Ciele prioritných oblastí		
Kvalitné sociálne služby zabezpečujúce spokojnosť medzi obyvateľmi obce, vytváranie podmienok pre riešenie problémov súvisiacich so starnutím populácie a zabezpečenie podmienok pre aktívny oddych	Trvalo udržateľný hospodársky rozvoj založený na miestnych iniciatívach a zdrojoch, na dobrej spolupráci s existujúcimi i budúcimi investormi/ podnikateľskými subjektmi	Zdravé životné prostredie v obci vhodné pre súčasné zachovanie prírodného dedičstva a zároveň pre rozvoj cestovného ruchu

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

1. Sociálna oblasť – v tejto oblasti je strategickým cieľom starostlivosť o ľudské zdroje a zvýšenie ich kvality. Obec považuje kvalitu ľudských zdrojov za podstatný faktor svojho ďalšieho rozvoja, ktorého dynamika rozhodne o úspešnosti v naplnení stanovených cieľov vo všetkých prioritných oblastiach. Vízia predpokladá pozitívny vzťah občanov k obci, otvorenosť a poskytovanie bezpečia. Cieľom je zabezpečiť základné služby pre rodiny s deťmi ako aj pre starších obyvateľov obce.

2. Ekonomická oblasť – v tejto oblasti je strategickým cieľom posilňovanie ekonomickej výkonnosti a zvyšovanie konkurencieschopnosti obce. Do tejto prioritnej oblasti rozvoja je zaradená aj oblasť verejnej správy, od efektívnosti ktorej táto prioritná oblasť závisí predovšetkým so zreteľom na využívanie doplnkových zdrojov financovania. Obec sa v tejto oblasti zameria na realistické a uskutočniteľné aktivity pre využitie potenciálu obce a regiónu hlavne vo väzbe na tradičné vidiecke činnosti ako je poľnohospodárska prvovýroba, cestovný ruch, ale aj ďalšie drobné výrobné prevádzky a služby. Vízia predpokladá využitie vnútorného potenciálu pre rozvoj tradičných výrobných činností, ale aj vytváranie podmienok pre industrializáciu územia obce.

3. Environmentálna oblasť – v tejto oblasti je strategickým cieľom ochrana a tvorba životného prostredia. Prioritou v tejto oblasti je jednak vybudovanie vodovodu, kanalizácie a ČOV, ale aj prevencia pred prírodnými katastrofami, kde okrem nevyhnutných infraštruktúrnych projektov je dôležitým projektom ďalšie znižovanie energetickej náročnosti verejných objektov.

V týchto prioritných oblastiach bude obec vytvárať podmienky pre zvýšenie kvality života obyvateľov obce, pre zvýšenie jej konkurencieschopnosti a udržanie ekonomickej výkonnosti s vyváženým rozvojom oblastí trvale udržateľného rozvoja.

Globálne ciele

Globálny cieľ 1: Zabezpečiť rozvoj sociálnych služieb a dostupnosť kvalitnej občianskej infraštruktúry v školskej, sociálnej, zdravotnej a kultúrnej oblasti. Súčasne je prioritou pomôcť sociálne slabším sa integrovať do spoločnosti a na trh práce.

Globálny cieľ 2.: Zabezpečiť trvalo udržateľný hospodársky rast v miestnej ekonomike a v okolí obce, ktorý je základom hospodárskeho a sociálneho postavenia obyvateľov obce. Podpora multifunkčného poľnohospodárstva, priemyslu a služieb (vrátane cestovného ruchu). Zvýšenie zamestnanosti obyvateľov obce. Vytváranie podmienok pre energetickú hospodárnosť a využívanie obnoviteľných zdrojov energie.

Globálny cieľ 3: Zlepšenie stavu životného prostredia, zachovať úctu k životnému prostrediu a zvyšovať povedomie obyvateľov, aby sami aktívne prispievali k ochrane svojho okolia. Prioritami je budovanie environmentálnej infraštruktúry, vrátane kanalizácie, ČOV, zefektívňovanie odpadového hospodárstva, ochrana prírody a krajiny a protipovodňová ochrana obce.

Tabuľka č. 9: Prioritné oblasti podpory

Prioritné oblasti podpory		
Prioritná oblasť - Sociálna	Prioritná oblasť - Ekonomická	Prioritná oblasť - Environmentálna
Sociálna starostlivosť	Podnikateľské prostredie a MSP	Environmentálna infraštruktúra a vodné hospodárstvo
Kultúrna oblasť a využitie kultúrneho dedičstva	Dopravná infraštruktúra	Odpadové hospodárstvo
-	Cestovný ruch	Ochrana prírody a krajiny
-	Verejná správa	Revitalizácia verejnej zelene a verejných priestranstiev
-	Energie	Protipovodňová ochrana

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

Tematické/horizontálne ciele

Tematický/horizontálny cieľ 1 – **Cezhraničná / medzinárodná spolupráca**: Zintenzívniť spoluprácu s poľskými partnermi, ako aj s ďalšími medzinárodnými partnermi, v každej oblasti a spoločne implementovať viacero investičných i neinvestičných projektov na podporu vzájomnej spolupráce. Potenciálne rozvinúť aj iné formy cezhraničnej i medzinárodnej spolupráce v rámci dostupných európskych i národných programov.

Tematický/horizontálny cieľ 2 – **Ľudia – ľudom**: Podporovať medziobecnú spoluprácu, spoluprácu medzi obcou a inými aktérmi v území, a to hlavne rôznymi drobnými projektmi typu „ľudia – ľudom“ v rôznych oblastiach. Presadzovať iniciatívy „zdola“ a iniciatívy prispievajúce ku komunitnému rozvoju.

Tematický/horizontálny cieľ 3 – **Rozvoj IKT vo verejných službách i pre obyvateľov**: Podporovať elektronizáciu verejných i súkromných služieb, zabezpečiť prístup obyvateľov k elektronickým službám i k internetu. V spolupráci s poskytovateľmi telekomunikačných služieb zlepšovať dostupnosť i kvalitu telekomunikačných služieb v katastrálnom území obce. Podporovať elektronické nástroje na propagáciu obce i širšieho územia.

Zhrnutie strategickej časti

Tabuľka č. 10: Vízia a strategické ciele

Vízia			
Obec Krížovany vyvážené zabezpečuje podmienky pre harmonický život svojich obyvateľov.			
Strategický cieľ			
Trvalé zvyšovanie kvality života obyvateľov obce Krížovany, rozvoj jej ekonomickej výkonnosti, zvýšenie jej konkurencieschopnosti pri zabezpečení trvale udržateľného rozvoja a celkovej atraktivity vidieckeho priestoru.			
Prioritná oblasť	Sociálna	Hospodárska	Environmentálna
Globálne ciele	Zabezpečiť kvalitné sociálne služby zabezpečujúce spokojnosť medzi obyvateľmi obce	Dosiahnuť vyšší ekonomický rast mobilizáciou vnútorného potenciálu, t.j. založený na miestnych iniciatívach a zdrojoch	Zvýšiť kvalitu života občanov a návštevníkov, t.j. rozvíjať zdravé životné prostredie v obci vhodné pre zachovanie prírodného dedičstva a zároveň pre rozvoj cestovného ruchu
Priority	1.1. Sociálna starostlivosť 1.2. Kultúrna oblasť a využitie kultúrneho dedičstva	2.1. Podnikateľské prostredie a MSP 2.2. Dopravná infraštruktúra 2.3. Cestovný ruch 2.4. Verejná správa 2.5. Energie	3.1. Environmentálna infraštruktúra a vodné hospodárstvo 3.2. Odpadové hospodárstvo 3.3. Ochrana prírody a krajiny 3.4. Revitalizácia verejnej zelene a verejných priestranstiev 3.5. Protipovodňová ochrana
Tematické / horizontálne ciele	Cezhraničná spolupráca Ľudia - ľuďom Rozvoj IKT vo verejných službách i pre obyvateľov		

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

Programová časť

Programová časť programu nadväzuje na strategickú časť a obsahuje najmä zoznam opatrení a projektov na zabezpečenie realizácie programu. Programová časť obsahuje podrobnejšie rozpracovanie strategických cieľov v sociálnej, hospodárskej a environmentálnej politike na úroveň projektov a aktivít, ktoré sú tvorené vecne príbuznými skupinami aktivít obce vykonávaných mimo bežnú činnosť a smerujúcich k plneniu strategického cieľa rozvoja na roky 2015-2022.

Plánované opatrenia a projekty

Tabuľka č. 11: Prioritné oblasti a opatrenia

Prioritné oblasti a opatrenia		
Prioritná oblasť - Sociálna	Prioritná oblasť - Ekonomická	Prioritná oblasť - Environmentálna
Opatrenie 1.1. Komplexná starostlivosť o sociálne znevýhodnené skupiny občanov	Opatrenie 2.1. Podpora podnikateľov a zvýšenie zamestnanosti vrátane investícií do občianskej infraštruktúry obce na podporu ekonomického rastu	Opatrenie 3.1. Podpora aktivít a projektov v oblasti vodného hospodárstva (vodovod, kanál, ČOV)
Opatrenie 1.2. Vytváranie podmienok pre bývanie	Opatrenie 2.2. Bezpečné, kvalitné a udržiavané miestne komunikácie	Opatrenie 3.2. Podpora aktivít a projektov v oblasti odpadového hospodárstva
Opatrenie 1.3. Podpora kultúrnych, športových, spoločenských aktivít a využitie kultúrneho dedičstva	Opatrenie 2.3. Vytváranie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu a rekreácie	Opatrenie 3.3. Podpora aktivít a projektov v oblasti prostredia, ochrany prírody a krajiny
-	Opatrenie 2.4. Podpora projektov v oblasti zefektívnenia verejnej správy	Opatrenie 3.4. Revitalizácia verejnej zelene a verejných priestranstiev v obci
-	Opatrenie 2.5. Zabezpečenie energetickej efektívnosti a využívanie alternatívnych a obnoviteľných zdrojov energie	Opatrenie 3.5. Protipovodňové a protipožiarne opatrenia

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

Tabuľka č. 12: Priority rozvoja obce

Plánovaný názov investície	Popis	Plánované roky realizácie							Suma investície v EUR	Zdroj plánovaného financovania
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022		
Multifunkčné ihrisko - oddychová zóna	výstavba multifunkčného ihriska a oddychovo športovej zóny		155 700						155 700	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje
Obnova a zateplenie kultúrneho domu a obecného úradu	zníženie energetickej náročnosti objektu		174 320	174 320					348 640	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje
Kamerový systém a modernizácia verejného osvetlenia	inštalácia 4 kamier a obnova verejného osvetlenia		39 020						39 020	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje
Zavedenie zberu biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu	vybudovanie obecného kompostárne		180 600	180 600					361 200	Operačný program Kvalita životného prostredia, vlastné zdroje
Regulácia potoka	protipovodňové opatrenia na miestnom potoku			900 000	900 000				1 800 000	Operačný program Kvalita životného prostredia, vlastné zdroje
Vybudovanie odvodňovacích priekop	vybudovanie odvodňovacích priekop pri ceste III. triedy a pri futbalovom ihrisku			100 000					100 000	Operačný program Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje, zdroj Prešovského samosprávneho kraja
Výstavba kanalizácie a čističky odpadových vôd	výstavba 600 metrov splaškovej kanalizácie		200 000	200 000	190 000				590 000	Operačný program Kvalita životného prostredia, Environmentálny

	a čističky odpadových vôd									fond, vlastné zdroje
Výstavba obecného vodovodu	výstavba obecného vodovodu v dĺžke 2,6 km					1 000 000	1 000 000	600 000	2 600 000	Operačný program Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje
Rekonštrukcia budovy požiarnej zbrojnice	zníženie energetickej náročnosti objektu					120 000			120 000	Operačný program Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje
Výstavba parkoviska v centre obce a pri cintoríne, cesty a chodníkov na cintoríne	výstavba miestnych komunikácií					50 000			50 000	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje
Rekonštrukcia miestnej komunikácie a prístupové schody	obnova miestnej komunikácie k bytovej jednotke v dĺžke 200 m a schodov			65 000					65 000	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje
Výstavba bytovej jednotky	výstavba 6 bytového obytného domu					150 000	150 000		300 000	Štátny fond rozvoja byvania, vlastné zdroje
Športový komplex II. etapa	výstavba klziska a tribúny						85 000		85 000	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, Envirofond, vlastné zdroje
Obnova kostola a zvonice	obnova fasády a interiéru kostola a zvonice			25 000	25 000	25 000	25 000		100 000	Obnovne si svoj dom, zdroje cirkvi
Investície do lesníckej prvovýroby	nákup lesníckej techniky a ošetrovacie opatrenia v porastoch			100 000					100 000	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje
Investície do poľnohospodárskych podnikov	nákup nových technológií pre poľnohospodársku prvovýrobu a rekonštrukcia hospodárskych objektov		300 000	300 000	200 000	200 000			1 000 000	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje

Zdroj: Obec Krížovany, 2016

Ukazovatele výsledkov a dopadov

Výstupy predstavujú práce, služby a tovary, ktoré sú financované počas realizácie aktivít vyjadrené z finančného a vecného hľadiska. Výsledok predstavuje okamžitý efekt realizácie aktivít, ktorý je k dispozícii pre cieľovú skupinu alebo predstavuje služby poskytnuté cieľovej skupine. Dopad predstavuje dlhodobý efekt intervencie na danú prioritnú oblasť alebo cieľovú skupinu, ktorý je mimo priamej a výlučnej kontroly subjektu zodpovedajúceho za realizáciu aktivít. Ukazovatele výstupu sú obvykle priradené k jednotlivým projektom. Označujú hmatateľné produkty, bezprostredne dosiahnuté realizáciou jednej alebo viacerých aktivít, vyjadrené v merateľných fyzických alebo peňažných jednotkách. Odrážajú skutočnosť, že niečo bolo vytvorené, vyprodukované, zriadené, zrealizované, postavené.

Ukazovatele výsledku vyjadrujú priamy hmatateľný efekt projektu na cieľovú skupinu projektu bezprostredne po ukončení realizácie projektu a merajú bezprostredný následok, ktorý bol vyvolaný výstupom. Ukazovatele dopadu vyjadrujú dlhodobý efekt intervencie na územie a cieľovú skupinu, následky dosiahnutých výsledkov projektu, teda príspevok k riešeniu cieľov stanovených pre prioritnú oblasť, potrieb cieľovej skupiny alebo k odstraňovaniu prekážok či využívaniu potenciálu rozvoja územia. Z tohto hľadiska preto nemusí byť dosiahnutie strategického cieľa vyjadrené ukazovateľmi dopadu, ale môže byť vyjadrené aj vhodnými ukazovateľmi výsledku.

Tabuľka č. 13: Ukazovatele výstupov, výsledkov a dopadov

P. č.	Názov	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota v roku 2016	Cieľová hodnota v roku 2020	Cieľová hodnota v roku 2022
Výstupy						
1.	Výška vynaloženej investície	obec	tisíc EUR	0	5 855	7 715
2.	Počet riadne ukončených projektov	obec	počet	0	9	16
3.	Počet obyvateľov obce zapojených do realizácie projektov	obec	počet	0	90	150
Výsledky						
1.	Počet novovybudovaných a modernizovaných verejných budov	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	1	2
2.	Počet obnovených národných kultúrnych pamiatok	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	0	1
3.	Dĺžka postavených a zrekonštruovaných miestnych komunikácií	kolaudačné rozhodnutie	km	0	0,42	0,42
4.	Počet vybudovaných prvkov protipovodňovej a protipožiarnej ochrany	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	3	3
5.	Počet projektov novopostavenej a modernizovanej športovej infraštruktúry	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	2	2
6.	Počet projektov zameraných na energetické úspory	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	1	1
7.	Počet projektov zameraných na separovaný zber	obec	počet	0	1	1
8.	Dĺžka novopostaveného verejného vodovodu	kolaudačné rozhodnutie	km	0	1	2,6
9.	Dĺžka novopostavenej verejnej kanalizácie	kolaudačné rozhodnutie	km	0	0,6	0,6
10.	Počet novopostavených ČOV	kolaudačné rozhodnutie	počet	0	1	1
6.	Počet modernizovaných fariem	poľnohospodárske podniky	počet	0	3	3
7.	Počet modernizovaných lesníckych podnikov	podnik lesníckej prvovýroby	počet	0	1	1
Dopady						
1.	Zrealizované projekty modernizácie verejnej infraštruktúry	Štatistický úrad SR	počet	0	4	6
2.	Zrealizované projekty novej a modernizovanej environmentálnej infraštruktúry	Štatistický úrad SR	počet	0	4	5
3.	Zrealizované projekty výstavby dopravnej infraštruktúry	Štatistický úrad SR	počet	0	2	2
4.	Počet obyvateľov obce benefitujúcich z realizácie projektov	Štatistický úrad SR	počet	0	400	450
5.	Zvýšenie kvality života obyvateľov obce	Prieskum verejnej mienky	%	0	70	100
6.	Zrealizované projekty obnovy pamiatok	Krajský pamiatkový úrad	počet	0	0	1
6.	Zrealizované projekty modernizácie poľnohospodárstva	Pôdohospodárska platobná agentúra	počet	0	2	2
7.	Zrealizované projekty modernizácie lesného hospodárstva	Pôdohospodárska platobná agentúra	počet	0	1	1

Zdroj: Obec Krížovany, 2016

Realizačná časť

Realizácia programu predpokladá zabezpečenie činností na úrovni programu a na úrovni projektov. Realizácia začína po vypracovaní a schválení programu v obecnom zastupiteľstve a zabezpečuje ju počas platnosti programu v zmysle platnej legislatívy o podpore regionálneho rozvoja samospráva. Podľa § 12 zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja: „Obec vo svojej pôsobnosti

na účely podpory regionálneho rozvoja, b) zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce, pravidelne ho monitoruje a každoročne vyhodnocuje jeho plnenie, zabezpečuje súlad programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce s územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis.“

Realizačná časť je preto zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie programu, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecným a časovým harmonogramom realizácie programu formou Akčného plánu.

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie programu

Organizačné zabezpečenie

Realizácia programu je činnosťou samosprávy a obec ju vykonáva prostredníctvom svojich orgánov (obecné zastupiteľstvo, starosta). Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky partnerov, úradu, poslancov a verejnosti do leta v čase začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok. V pláne komunikácie je táto činnosť naplánovaná do termínu september príslušného roku, kedy bude predložené hodnotenie programu za predchádzajúci rok aj jeho prípadná aktualizácia na ďalšie roky.

Obecné zastupiteľstvo

Najvyšším orgánom obce je obecné zastupiteľstvo. Vo vzťahu k realizácii programu zastupiteľstvo berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Zastupiteľstvo taktiež schvaľuje spolufinancovanie jednotlivých projektov financovaných z doplnkových zdrojov financovania a z prostriedkov rozpočtu obce. Zastupiteľstvo v rámci hodnotenia programu schvaľuje každoročne hodnotiace a monitorovacie správy, rozhoduje o zmenách a aktualizácii programu. Zastupiteľstvo vo svojich uzneseniach týkajúcich sa hodnotenia programu v prípade nutnosti korekcií rozdeľuje jednotlivé priority programu a akčného plánu medzi existujúce komisie obecného zastupiteľstva, ktoré sa zaoberajú monitorovaním a hodnotením ich realizácie.

Starosta

Najvyšším výkonným orgánom obce a jeho predstaviteľom je starosta obce. Rozhoduje vo všetkých veciach správy obce, ktoré nie sú zákonom alebo štatútom vyhradené zastupiteľstvu. Vo vzťahu k realizácii programu starosta riadi proces realizácie, na programovej úrovni podpisuje uznesenie obecného zastupiteľstva o strategickej časti dokumentu, schválenie celého dokumentu, vykonáva uznesenia a zastupuje obec vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým a fyzickým osobám.

Inštitucionálne zabezpečenie

Inštitucionálne a administratívne zabezpečuje veci zastupiteľstva a starostu, ako aj orgánov zriadených obecným zastupiteľstvom, obecný úrad. Okrem prípadov, kedy budú prijímateľmi projektov iné subjekty v plnom rozsahu zabezpečuje administráciu a procesy komunikácie, hodnotenia a monitorovania projektov i samotného programu.

Tabuľka č. 14: Zabezpečenie činností v realizácii programu na úrovni programu a projektu

Činnosť	Obecné zastupiteľstvo	Starosta	Komisia Obecného zastupiteľstva	Obecný úrad	Externé prostredie
Príprava	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva a spolupracuje	vykonáva
Financovanie	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva	vykonáva

Implementácia	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva a spolupracuje	vykonáva
Hodnotenie	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva	vykonáva
Monitoring	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva	vykonáva
Kontrola	schvaľuje	riadi	navrhuje	vykonáva	vykonáva

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

V podmienkach obce zabezpečuje výkon činností súvisiacich s realizáciou programu v rámci štruktúry starosta obce. Pre zabezpečenie a koordináciu činností projektového cyklu pre projekty financované z EŠIF spolupracuje s externými subjektmi a takto je zabezpečený plynulý tok informácií a zabezpečenie činností potrebných pre realizáciu programu, ako aj činností v rámci projektového cyklu na úrovni jednotlivých projektov a procesov (príprava projektovej dokumentácie, príslušné povolenia, proces verejného obstarávania, dodávky služieb, tovarov a stavebných prác) a prípravu žiadostí o doplnkové zdroje financovania.

Návrh systému riadenia a implementácie akčného plánu programu je nasledovný:

- obecné zastupiteľstvo monitoruje implementáciu akčného plánu obce. Posudzuje a schvaľuje návrhy na zmenu a jeho doplnenie.
- realizáciu konkrétnych projektov Akčného plánu obce budú zabezpečovať pracovníci úradu a starosta obce.
- kontrolným orgánom budú poslanci obce, súčinnosť poskytnú jednotlivé komisie Obecného zastupiteľstva.

Komunikačná stratégia

Zabezpečenie realizácie programu je dosahované koordinovaným prístupom a spoluprácou so všetkými partnermi a aktérmi regionálneho rozvoja na území obce. Rôzne formy komunikácie budú súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov programu v rámci informovanosti a publicity (pri projektoch financovaných z EŠIF a dotačných titulov) alebo v rámci komunikácie zainteresovaných cieľových skupín pri príprave a realizácii jednotlivých projektov.

Komunikačnú stratégiu obce vo vzťahu k programu nie je účelné vyčleniť z celkovej komunikačnej stratégie, ktorá sa uskutočňuje vo vzťahu k jej obyvateľom ako hlavnej cieľovej skupine. Hlavným cieľom komunikačnej stratégie je komunikácia s občanmi a dosiahnutie stavu, aby bol každý občan o všetkých súvislostiach, ktoré pre neho z programu a jeho realizácie vyplývajú, informovaný včas, v dostatočnom rozsahu a primeranou formou. Podstatný a hlavný nástroj komunikácie predstavuje webové sídlo obce so sprievodnými komunikačnými kanálmi a to úradná tabuľa, obecný rozhlas a verejné stretnutia občanov.

Jedným z nástrojov komunikácie, ale aj hodnotenia, monitorovania a kontroly realizácie programu a jednotlivých projektov je aj „Materiál na rokovanie obecného zastupiteľstva“. Vstupné údaje pripravujú v dostatočnom predstihu zamestnanci obecného úradu, materiál má svojho predkladateľa, na príprave materiálu sa stanoviskami podieľajú komisie zastupiteľstva ako poradné orgány OcZ, rokujú o ňom poslanci zastupiteľstva, materiál je verejne prístupný a zastupiteľstvo je verejné.

Počas najbližších piatich rokov implementácie programu je naplánovaných 10 aktivít na predloženie tohto typu materiálu do obecného zastupiteľstva a to aktivity týkajúce sa samotného procesu informovanosti a schvaľovania dokumentu (1,2), aktivity týkajúce sa každoročného hodnotenia dokumentu (3,5,6,8,9), aktivity týkajúce sa schvaľovania nových akčných plánov programu a schvaľovania rozpočtov pre navrhované projektové zámery vrátane prípadných korekcií

(4,7), jedna aktivita z celkového hodnotenia programu (10). Z hľadiska efektivity je navrhnuté spojenie aktivity týkajúcej sa hodnotenia a monitorovania za daný rok s návrhom nového akčného plánu.

Tabuľka č. 15: Plán komunikácie, hodnotenia a monitoringu realizácie programu

P. č.	Časový rámec	Miesto	Cieľová skupina	Forma	Téma, ciele	Vstupné údaje	Výstupy
1.	07/2016	obec	občania	Materiál na rokovanie Obecného zastupiteľstva	Zámer spracovania Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 - 2022	Návrh dokumentu	Uznesenie Obecného zastupiteľstva
2.	10/2016	obec	občania	Materiál na rokovanie Obecného zastupiteľstva	Schválenie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 - 2022	Návrh dokumentu	Uznesenie Obecného zastupiteľstva
3.	12/2016	obec	občania	Materiál na rokovanie Obecného zastupiteľstva	Vyhodnotenie plnenia Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce za rok 2015	Hodnotiaca správa Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 - 2022	Monitorovacia správa č.1, Uznesenie Obecného zastupiteľstva
4.	12/2016	obec	občania	Materiál na rokovanie Obecného zastupiteľstva	Akčný plán Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce na roky 2017-2018 (aktualizácia)	Metodika vypracovania Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce	Návrh akčného plánu
5.	09/2017	obec	občania	Materiál na rokovanie Obecného zastupiteľstva	Vyhodnotenie plnenia Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce za rok 2016	Hodnotiaca správa Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 - 2022	Monitorovacia správa č.2, Uznesenie Obecného zastupiteľstva
6.	09/2018	obec	občania	Materiál na rokovanie Obecného zastupiteľstva	Vyhodnotenie plnenia Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce za rok 2017	Hodnotiaca správa Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 - 2022	Monitorovacia správa č.3, Uznesenie Obecného zastupiteľstva
7.	12/2018	obec	občania	Materiál na rokovanie Obecného zastupiteľstva	Akčný plán Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce na roky 2019-2020 (aktualizácia)	Metodika vypracovania Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce	Návrh akčného plánu
8.	09/2019	obec	občania	Materiál na rokovanie Obecného zastupiteľstva	Vyhodnotenie plnenia Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce za rok 2018	Hodnotiaca správa Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 - 2022	Monitorovacia správa č.4, Uznesenie Obecného zastupiteľstva
9.	09/2020	obec	občania	Materiál na rokovanie Obecného zastupiteľstva	Vyhodnotenie plnenia Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce za rok 2019	Hodnotiaca správa Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 - 2022	Monitorovacia správa č.5, Uznesenie Obecného zastupiteľstva
10.	09/2021	obec	občania	Materiál na rokovanie Obecného zastupiteľstva	Vyhodnotenie plnenia Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce za roky 2015-2020 a aktualizácia na ďalšie 2 roky	Hodnotiaca správa Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 - 2022	Monitorovacia správa č.6, Uznesenie Obecného zastupiteľstva

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

Systém monitorovania a hodnotenia

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015-2022 je živým dokumentom. Jeho realizácia bude dôsledne sledovaná a monitorovaná. Jednotlivé opatrenia a úlohy

budú realizované obcou, organizáciami zriadenými a založenými obcou, zaangažovanými aktérmi aktívnymi v obci resp. v spolupráci s ďalšími organizáciami a inštitúciami.

Monitorovanie

Monitorovanie plnenia programu bude stálym a dlhodobým procesom zameraným na sledovanie kvalitatívnych a kvantitatívnych zmien pomocou vybraných ukazovateľov, cieľom ktorého bude získavanie informácií o skutočnom plnení opatrení. Na základe výstupov monitorovania a hodnotenia je potrebné následne uskutočniť aktualizáciu strategických cieľov, opatrení, projektov a pod.

Proces monitorovania programu sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania programu až do ukončenia jeho platnosti a to až na úrovni projektov. Základným prvkom monitorovania je projekt na úrovni programu sa pripravuje súhrnná monitorovacia správa za príslušný rok. Vstupnými údajmi pre monitorovanie sú údaje z plánovaných a dosiahnutých ukazovateľov výstupu, výsledku a dopadu jednotlivých projektov. Výstupom monitorovania je monitorovacia správa za príslušný rok schválená obecným zastupiteľstvom.

Za prípravu monitorovacej správy za projekt je zodpovedný starosta. Výsledky monitorovania sú podkladom pre hodnotenie vykonávané na úrovni programu. Monitorovanie plnenia programu bude stálym procesom zameraným na sledovanie zmien prostredníctvom navrhnutých ukazovateľov, ktoré sa vzťahujú na jednotlivé projekty, ukazujú stav implementácie výstupov, výsledkov a dopadov a poukazujú na dosiahnutý vývoj vo vzťahu k akčnému plánu a súvisiacim financiám. Cieľom monitorovania je získavanie informácií o skutočnom plnení opatrení na zmenu negatívneho vývoja, spôsobu realizácie, definovanie a prijatie korekčných opatrení.

Korekcie

Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky partnerov, úradu, poslancov a verejnosti, do leta v čase začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok. V pláne komunikácie je táto činnosť naplánovaná do termínu príslušného roku, kedy bude predložené hodnotenie programu za predchádzajúci rok, jeho prípadná aktualizácia, hodnotenie ukazovateľov vrátane korekcií v rámci pravidelného každoročného hodnotenia. V prípade nutnosti korekcií mimo rámec pravidelného každoročného hodnotenia programu budú na základe podnetu starostu či poslancov obecného zastupiteľstva, komisie obecného zastupiteľstva navrhovať a odporúčať opatrenia pre odstránenie nedostatkov a nezrovnalostí.

Hodnotenie

V súvislosti s uvedeným postupom sa bude proces hodnotenia vykonávať na úrovni programu systematicky. Takisto aj priebežne počas celého trvania programu až po predloženie správy z hodnotenia programu. Proces hodnotenia sa vykonáva len na operatívnej úrovni. Operatívne hodnotenie sa zakladá na každoročnom hodnotení v zmysle platnej legislatívy o podpore regionálneho rozvoja každoročne hodnotiacou správou, ktoré prejdú schvaľovacím procesom v obecnom zastupiteľstve. Výstupom hodnotenia je hodnotiacia správa za príslušný rok, ktorá hodnotí pokrok k dosiahnutiu stanovených cieľov jednotlivých prioritných oblastí. Vstupnými údajmi pre prípravu tejto správy sú výsledky monitorovania jednotlivých projektov realizovaných v rámci programu. Hodnotiace a monitorovacie správy programu sú podkladom pre rozhodnutia orgánov pri riadení realizácie programu p s účelom dosiahnuť pokrok smerom k dosiahnutiu cieľov jednotlivých prioritných oblastí programu.

Inštitucionálne zabezpečenie

Pre udržiavanie a realizáciu Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015-2022 bude zriadená riadiaca komisia pre riadenie realizácie programu, ktorej úlohou

bude monitorovať celkový proces implementácie stratégie. Takisto navrhovať v prípade potreby zmeny v realizácii strategických plánov, ich doplnenie, prípadne prípravu nových dokumentov potrebných pre napĺňanie vízie obce. V Riadiacej komisii pre riadenie realizácie programu budú zastúpení hlavní predstavitelia obce a tiež zástupcovia partnerov programu alebo občanov.

Úlohou riadiacej komisie pre riadenie realizácie programu bude:

- schádzať sa na prehodnocovanie plnenia programu podľa potreby, najmenej jedenkrát ročne,
- jedenkrát ročne podať správu OcZ o stave realizácie cieľov programu,
- prideliť zodpovednosť za monitorovanie jednotlivých cieľov akčných plánov svojim jednotlivým členom,
- vzájomne sa informovať o plánoch prípravy a realizovaní projektov za účelom koordinácie aktivít v obci,
- aktualizovať Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022,
- pravidelne komunikovať s občanmi, podnikateľmi a inštitúciami v obci s cieľom zabezpečiť informovanosť o programe.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 je otvorený dokument, ktorý bude reagovať na zmeny v okolí, zmeny potrieb obyvateľov obce a legislatívne zmeny. Program bude podliehať priebežným aktualizáciám a hodnoteniam. Vychádza z princípu, že proces plánovania bude úspešný len vtedy, ak sa k nemu bude pristupovať ako k dlhodobému procesu. Ten sa bude neustále adaptovať, aktualizovať a prispôbovať v súlade so zmenami a potrebami sociálno-ekonomického života obce. Otvorenosťou dokumentu sa zabezpečí flexibilita pri určovaní priorít obce, ktoré musia reagovať na vzniknuté zmeny v danom prostredí a preferenciách obyvateľov.

Aktualizácia Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 bude založená na princípe výberu priorít, opatrení, aktivít a projektov, pomocou ktorých je možné dosiahnuť najefektívnejší rozvoj prioritných oblastí obce. Postup bude nasledovný:

- riadiaca komisia pre riadenie realizácie programu odporučí zmeny v programe,
- Obecné zastupiteľstvo schváli program na ďalšie obdobie so zapracovanými zmenami.

Tabuľka č. 16: Plán hodnotenia realizácie programu

Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania/periodicita
Ad hoc hodnotenie celého programu	2015 – 2022	Každoročne v zmysle príslušných ustanovení Zákona NRSR 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja
Tematické hodnotenie časti programu	podľa potreby	Téma hodnotenia: ak bola téma identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok.
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	podľa potreby	Pri značnom odklone od stanovených cieľov a/alebo zmene stanovených cieľov jednotlivých prioritných oblastí a/alebo zmene hodnôt ukazovateľov. Pri návrhu na revíziu programu.
Ad hoc hodnotenie celého programu	2021	Aktualizácia programu sa očakáva v zmysle Metodiky pre spracovanie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce každých 5 rokov.

Ad hoc hodnotenie celého programu alebo jeho časti	podľa potreby	Na základe rozhodnutia starostu v zmysle príslušných predpisov, na základe rozhodnutia kontrolného orgánu obce, na základe podnetu poslancov, na základe protokolu Národného kontrolného úradu SR, na základe Správy auditu.
Ad hoc hodnotenie celého programu alebo jeho časti	2023	Na základe rozhodnutia obecného zastupiteľstva o príprave programu pre programové obdobie 2023 - 2030 a neskôr.

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

Akčný plán, vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov

Tabuľka č. 17: Akčný plán na roky 2016-2018

Opatrenie, aktivita	Termín ukončenia	Zodpovedný	Financovanie	Ukazovateľ výsledku
Multifunkčné ihrisko - oddychová zóna	12/2017	obec	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje	Počet projektov novopostavenej a modernizovanej športovej infraštruktúry
Obnova a zateplenie kultúrneho domu a obecného úradu	12/2018	obec	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje	Dĺžka postavených a zrekonštruovaných miestnych komunikácií
Kamerový systém a modernizácia verejného osvetlenia	12/2017	obec	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje	Počet projektov zameraných na energetické úspory
Zavedenie zberu biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu	12/2018	obec	Operačný program Kvalita životného prostredia, vlastné zdroje	Počet projektov zameraných na separovaný zber
Vybudovanie odvodňovacích priekop	12/2018	obec	Operačný program Kvalita životného prostredia, Environmentálny fond, vlastné zdroje, zdroje Prešovského samosprávneho kraja	Počet vybudovaných prvkov protipovodňovej a protipožiarnej ochrany
Rekonštrukcia miestnej komunikácie a prístupové schody	12/2018	obec	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje	Dĺžka postavených a zrekonštruovaných miestnych komunikácií
Investície do lesníckej prvovýroby	12/2018	pozemkové spoločenstvo	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, vlastné zdroje	Počet modernizovaných lesníckych podnikov

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

Finančná časť

Jednou z kľúčových otázok programu je schopnosť obce v priebehu jeho realizácie zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Finančné zdroje potrebné pre naplnenia aktivít a projektov uvedených v programe budú plynúť z viacerých zdrojov a to rozpočet obce, fondy Európskej únie, zdroje štátu, zdroje vyššie územného celku, úverové zdroje, súkromné zdroje a ostatné verejné zdroje. Väčšina plánovaných projektov bude mať viaczdrojové financovanie.

Indikatívny finančný plán

Tabuľka č. 18: Indikatívny finančný plán

Prioritné oblasti	Rok v EUR							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	SPOLU
I. Sociálna	0	155 700	25 000	25 000	295 000	260 000	0	760 700
II. Hospodárska	0	300 000	365 000	200 000	250 000	0	0	1 115 000

III. Environmentálna	0	593 940	1 654 920	1 090 000	1 000 000	1 000 000	600 000	5 938 860
SPOLU	0	1 049 640	2 044 920	1 315 000	1 545 000	1 260 000	600 000	7 814 560

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

Zdroje a model viaczdrojového financovania opatrení a projektov

Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít sa uvádza pri väčšine opatrení a aktivít, potrebných na naplnenie cieľov programu. Tie sú stanovené odhadom, konečné rozpočty budú súčasťou vykonávacích plánov a konkrétnych projektov. Pri schvaľovaní financovania jednotlivých úloh, vyplývajúcich z aktivít, sa bude prihliadať na ich dôležitosť a dopad na hospodársky a sociálny rozvoj obce. Viaceré úlohy sa môžu realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, mnohé však vyžadujú náročnejšie finančné a personálne zdroje a spoluprácu s inými subjektmi.

Potenciálne zdroje na realizáciu opatrení a úloh programu sú rozdelené v závislosti od dostupnosti na dve základné kategórie:

1) Riadne zdroje finančného zabezpečenia

Verejné zdroje

- štátny rozpočet,
- štátny účelové fondy,
- rozpočet vyšších územných celkov,
- rozpočet obcí a miest.

Iné zdroje

- prostriedky fyzických osôb,
- prostriedky právnických osôb,
- úvery,
- iné prostriedky, ak to ustanoví osobitný predpis.

2) Doplnkové zdroje finančného zabezpečenia

- príspevky medzinárodných organizácií,
- prostriedky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi,
- finančné prostriedky z Európskej únie.

Model viaczdrojového financovania

Financovanie programu bude viaczdrojové, štruktúra zdrojov financovania bude závisieť od aktuálnej finančnej situácie obce a od spoločensko-ekonomických podmienok. Pri získavaní zdrojov pre financovanie programu sa bude využívať metóda aktívneho vyhľadávania finančných zdrojov. Finančné vyčíslenie jednotlivých projektových zámerov programu je stanovené kvalifikovaným odhadom a konečné rozpočty budú súčasťou žiadostí o nenávratný finančný príspevok alebo žiadostí o dotácie.

Kritéria pre výber projektov

Dôležitým prvkom pre implementáciu programu pre transparentnosť procesov a pre dosahovanie cieľov je stanovenie jasných princípov pre výber, realizáciu a evaluáciu kľúčových projektov.

Princípy by mali byť nasledovné:

- Excelentnosť a to kvalita, inovačné aspekty, jasnosť a zrozumiteľnosť cieľov a očakávaných výsledkov,
- Dopad tzn. dopad na rozvoj obce a na cieľové skupiny, posilnenie existujúcich kapacít, využívanie potenciálu obce, zvýšenie potenciálu a kapacít z pohľadu regionálnej, národnej i európskej úrovne, efektívnosť a rozsah pre komunikáciu a disemináciu očakávaných výsledkov),
- Implementácia ako celková koherencia a efektívnosť práce/aktivít, adekvátnosť riadiacich štruktúr a plánu aktivít, trvalá udržateľnosť, efektívnosť rozpočtu projektu,
- Kapacita ako sú kompetentnosť realizátorov, predošlé skúsenosti zo vzájomnej spolupráce, komplementarita partnerov, inštitucionálna kapacita a angažovanosť, zapojenosť vyššieho počtu partnerov a príklady dobrej praxe.

Ďalšie princípy:

- pripravenosť daného projektu pre implementáciu,
- preferovaná vzájomná spolupráca verejného, mimovládneho a firemného sektora,
- zapojenie externých expertov erudovaných v danej problematike na hodnotenie kvality projektov a schopných ohodnotiť vplyv daného projektu na rozvoj obce.

Najvyššiu prioritu majú projekty, ktoré vyplývajú priamo z legislatívy a to projekty v realizácii a projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu.

Do druhej kategórie (vysoká priorita) sú zaradené projekty s oporou vo všeobecnom záväznom nariadení, koncepčných materiáloch a investičné projekty s ukončenou prípravnou fázou (právoplatné stavebné povolenie a ukončené verejné obstarávanie). Do tejto kategórie sú zaradené aj projekty modelov spolupráce verejno-súkromného partnerstva.

Tretiu kategóriu (stredná priorita) majú projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o doplnkové zdroje financovania a majú oporu v programovej štruktúre operačných programov a prioritných osí EŠIF.

V kategórii „nízka priorita“ sa nachádzajú projekty zadané ako zámery bez ukončenej prípravnej fázy a to bez pripravenej projektovej dokumentácie a stavebného povolenia. V prípade neinvestičných projektov sú tu zaradené projekty, ktoré vyplývajú z prebiehajúcich aktivít vyššieho rádu.

Tabuľka č. 19: Kategórie priorít

Kategória priority	Charakteristika	Hodnotiace kritérium
1	Najvyššia	<ul style="list-style-type: none"> • Projekty vyplývajúce zo zákona a/alebo z podmienok aproximácie práva Európskej únie, • Projekty v realizácii, • Projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. <p>Splnená jedna z podmienok</p>
2	Vysoká	<ul style="list-style-type: none"> • Projekty vyplývajúce zo všeobecných záväzných nariadení alebo koncepcií v danej oblasti, • Projekty s právoplatným stavebným povolením a ukončeným verejným obstarávaním), • Projekty verejno-súkromného partnerstva, v ktorých prípravnú a realizačnú fázu zabezpečuje investor. <p>Splnená jedna z podmienok.</p>

3	Stredná	<ul style="list-style-type: none"> Projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o cudzie a doplnkové zdroje financovania (investičné, neinvestičné).
4	Nízka	<ul style="list-style-type: none"> Projekty zadefinované ako zámery bez projektovej dokumentácie. Projekty vyplývajúce z aktivít a projektov vyššieho rádu.

Zdroj: Diervilla, spol. s r. o., 2016

Fotografia č.8: Sviatok sv. Mikuláša

Zdroj: Obec Krížovany, 2015

Záver

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 je rozvojový dokument obce, ktorý vyjadruje víziu rozvoja obce založenú na výsledkoch strategického plánovania. Tento programovací dokument bol spracovaný ako nosný a kľúčový dokument pre stanovenie prioritných rozvojových oblastí, strategických cieľov, priorít, opatrení a aktivít rozvoja obce až do roku 2022.

Z hľadiska štruktúry je program rozčlenený do piatich kľúčových častí:

- v prvej časti je podrobne analyzovaný reálny stav jednotlivých oblastí územia obce.
- druhá časť je strategická, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja obce pri zohľadnení jej vnútorných špecifik a určuje hlavné ciele a priority rozvoja obce pri rešpektovaní princípov regionálnej politiky.

- tretia časť je programová časť, ktorá obsahuje strategické prioritné rozvojové oblasti obce, definovanie strategických cieľov pri jednotlivých prioritných oblastiach, priority, zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu.
- štvrtá časť je realizačná časť, ktorá je zameraná na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu. Táto časť obsahuje aj akčný plán rozvoja obce na obdobie 2016-2018.
- posledná časť je finančná časť, ktorá obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít programu.

Vykonateľnosť jednotlivých opatrení a tým dosiahnutie stanovených cieľov bude závisieť od mnohých faktorov. Najkritickejším prvkom je v prípade malých obcí finančná náročnosť jednotlivých priorít. Taktiež dôležitým faktorom sú komplikované vlastnícke vzťahy.

Schválený Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 je otvorený dokument, ktorý sa môže dopĺňať o nové priority, opatrenia a aktivity, resp. môžu sa niektoré opatrenia a aktivity rušiť. Program schvaľuje obecné zastupiteľstvo. Monitorovanie a hodnotenie programu realizuje starosta obce a obecné zastupiteľstvo.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 bol schválený na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa:

Uznesením Obecného zastupiteľstva obce Krížovany č.

V Krížovanoch dňa:

Cyril H a r n i č á r
starosta

Autori

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 – 2022 spracoval riadiaci tím v nasledovnom personálnom zložení:

Cyril Harničár, starosta,
Mária Ondusková, zástupca starostu,
Marta Tomková, pracovníčka OcÚ.

Spracovala externá konzultačná firma Diervilla, spol. s r. o. v nasledovnom personálnom zložení:

Ing. Rastislav Mochnacký, konateľ
Ing. Vladimír Benč, expert
Mgr. Martin Angelovič, PhD., expert

Autorské práva prináležia spoločnosti Diervilla, spol. s r.o. a obci Krížovany. Dokument je verejný a verejne prístupný. V prípade citácie je nutné dodržiavať Zákon č.618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom v znení neskorších predpisov. Skrátene označenie citovaného zdroja je nutné vykonať podľa niektorej metódy odporúčenej normou STN ISO 690.

Použitá literatúra

Atlas krajiny Slovenskej republiky, MŽP SR, Bratislava, 2002: Voľne dostupné na: <http://globus.sazp.sk/atlassr/>

Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. Pripravil Encyklopedický ústav SAV. 1. vyd. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1977. 528 s.

RETROSPEKTIVNÍ lexikón obcí Československé socialistické republiky 1850–1970. I. Díl, II. svazek. Praha : Federální statistický úřad, 1978

Metodika na vypracovanie PHSR obce/obcí/VUC (v zmysle novely zákona o podpore regionálneho rozvoja schválenej vládou SR 18. júna 2014) verzia k 31. júlu 2014

Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (schválený uznesením Vlády SR č. 222 zo 14. mája 2014)

Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2014-2020

Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020

Integrovaný regionálny operačný program 2014-2020

Operačný program Ľudské zdroje na obdobie 2014-2020 (OP ĽZ)

Operačný program Kvalita životného prostredia na obdobie 2014-2020 (OP KŽP)

Operačný program Integrovaná infraštruktúra na obdobie 2014-2020 (OP II)

Operačný program Výskum a inovácie na obdobie 2014-2020 (OP VaI)

Operačný program Efektívna verejná správa na obdobie 2014-2020 (OP EVS)

Program cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Poľsko - Slovensko

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001)

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 303/1995 Z.z. o rozpočtových pravidlách, v znení neskorších predpisov.

Internetové zdroje:

www.krizovany.estranky.sk

www.statistics.sk

www.upsvar.sk

Prílohy

Príloha 1: Dohoda o partnerstve pri príprave a realizácii programu

Názov	Dohoda o partnerstve pri príprave a realizácii Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Krížovany na roky 2015 - 2022
Obdobie platnosti	Na obdobie realizácie programu.
Predmet dohody	Spolupráca obce a jej partnerov pri realizácii programu a pri realizácii projektov.
Účastníci dohody	Obec, poľnohospodárske podniky, ďalšie spolky a združenia aktívne v obci.
Riadenie procesu	<p>Každoročná aktualizácia Akčného plánu bude realizovaná na septembrovom verejnom zasadnutí obecného zastupiteľstva. Všetci občania ako aj partneri budú môcť predkladať a zahrnúť nové, či aktualizované projektové zámery do programu.</p> <p>Počas roka, môže každý z partnerov tejto dohody predložiť písomnú žiadosť na obec o zaradenie projektu do programu, s tým, že žiadosť bude prerokovaná a posúdená poslancami obecného zastupiteľstva pri najbližšom zasadnutí.</p> <p>Riadenie procesu implementácie, monitorovania a evaluácie programu je popísané v realizačnej časti a partneri ho akceptujú.</p>
Financovanie	Výber projektov a schéma ich financovania je popísaná vo finančnej časti programu. Jasne definované kritéria výberu projektov predurčujú možnosti prioritizácie a financovania projektov.